

SRGJ

Br. 2.

Dubrovnik 31 Januara 1902.

God. I.

Пјесма Галебу.

Спјевао М. Лисичар.

Ти у борби силених вјетара
 Крила крјепиш; и мору дубоку
 Пл'јен отимљеш сурих из њедара . . .
 Мрке лити, којој се о боку
 Сл'јен вал коси, неприступне виси
 Двори су ти! У крјилатом скоку
 Облачине игришта ти! — Ти си,
 С елементом бијућ боја љута,
 Символ златне слободице; ти си
 Символ борбе животнога пута,
 Храбра птицо приморскијех страна! . . .
 А ја тиче гн'језда разметнута,
 И витога перја почупана,
 Гледам на те, врх сињијех сила
 Гдје се вијеш од дана до дана;
 И гледам те, уморнијех крила
 Гдје се носиш сврху вала 'хола,
 Кд бедувин на хрпту камџла.
 А сирене у весела кола
 Примају те, као свога свој;
 Стоји свирка старине Еола,
 А сирене пјевају ти пој;
 Пој слободе сили — Благо теби,
 Ој галебе, у дружини тој!
 Тко ти на њој завидио не би . . .

**Sveti Srgju, ne daj na nas rgju,
Sveti Srgju, ne daj na nas grgju!**

Nar. poslovice.

Na trideset i jedan decembra godine 189* pozvaće nas gospodar Lukša (još cigli književnik prijašnjega Dubrovnička!) u njegovu baštinu, za tri Crkve, a da bi nam proštio nekakve priče i epigrame, jer ti on žive u starom duhu, pa za to se i uzdrži još u životu, kao drenovina u planina. Tu ti je najglasovitija omirina u Dubrovačkomu, biva Zakrilovića dvori (de Stephanis). Od te je porodice bilo i potkraljevá u Indiji, a dan damašnji ne zna se ni čija je to bila omirina. Da nam to nije gospodar Dživo Dživoje protumačio, koji se upiljio u se, da je nekakav starinar, ne bi ga slobodno ugonenuli. — „I tako ti, moj Bože, prolazi ovaj svijet“ . . . reče po tenanu gospodar Lukša, vlastelin starog kova.

A gospodar će mu Vuk: — „A da nam nije Dživo Dživoje kazao o tomu Vici Zakriloviću-Krivososiću, ne bi ga se ni spomenuli, a tako svijet ide i ne ostavlja ništa za sobom . . .“

Uzdahne ti Lukša duboko: — „Ništa za sobom do pusta kamenja — čijem čovjek čovjeka još za života pita . . .“

Na to će Irene, krasna plavokosa: — „Vi nam, gospodaru, večeras elegrije napominjete, kao da se i ne sjećate da je ovo zadnji od godišta.“

„Baš nijesam ni pomislio da je i to jedno manje . . .“

A gospodar će Mato pogledati kao nehote na Irenu, koja se zašitkovila.

„Gospodar nam Lukša kazuje slavu što je zemljom prošla, kazuje i pute k slavi što još nije došla.“

„Hvala vam, hvala, to su vaša skladna usta, moj Mato, ali još nijesam znao da sam postao grob, — jer nam u istinu to grobovi pokazuju . . .“

Na to će Fra Dobro, Malobraćanin, pravi Dubrovčanin: — „Kako su došla vremena, Bože mi prosti, najbolje se staniti u groblje, te s mrtvijem prebivati i u prošlost s njima se zadupsti, jer nam je u njihovu prahu najbolje utjehe i nade . . .“

— „I nade, — reče gospodar Pero, veoma načitan nastavnik, — da nam omladina ne će se iznevjeriti imenu i slavi Dubrovačkoj!“

A Lukša: — „Mi živemo u prošlosti i o prošlosti, pa nam se i to piše u grijeh; no nije lako satrti tisuću godina slavne Dubrovačke prošlosti, kojoj se klanjao i sam Karlo V.“

Irene: — „I večeras ćemo pokriti staro godište s ubrusom Karla V., što ga je darovao gospodar Mihlu Pracatu; a sada počiva vječni san u Šunju na Lopudu . . .“

Tad će se družina nasmijati na ovu doskočicu, ali se sam gospodar Lukša zamislio, jer se to zove vriježjati moći otadžbine, pa tu nema tamašenja ni šale.

Gospar je Lukša motrio, a duh mu lebdio izmegju omirinâ Zakrilovića dvorâ, pa odjednom ublijedio.

Razgovor je nekako zapeo, kao nuti što je gazda bio sjetan i neveseo, jer ga morila kukavna sadašnjost.

Gospar je Pero najbolje razumijevao toga krasnog vlastelina, pa će zanosno:

„Što se ljuck'jem trudom uzdignulo,
Ljuck'jem znojem opet se ponavlja;
Ama, Francuz od Boga prokleti,
Na njega ću, dok je sile, jadat
I na ovom i na drugom s'vjetu.
On nam ote, božji dar, slobodu,
Prirogjeno s koljenom gospostvo,
I prodâ nas zakovano roblje!“

— „Barem mi uštedi ona dva zadnja stiha, a da ih ja kažem i nasmijem se, ali smijehom od jada, jer pjesnik nije doživio take ironije vremenâ, što smo je mi danas dočekali . . .“

Nije izrekao onu tešku plemićku jadikovku:

„Svakome se hoće nać lijeka,
Vlastelinu nikad do vijeka! —“

— „Moj gospodar Pero, nije bilo lako nać vlastelinu lijeka, jer je Dubrovnik bio moćan i velik; pa ko bi nam povratio naše ideale, valjalo bi da nas razumije. A ko će nas razumjeti?“

Prihvati Fra Dobro: —

„Sveti je Vlaho naša povjest, a kad je propao nekadašnji Dubrovnik, nema nam ni . . .“

— „Nema nam, hotjeli ste kazati, prave vjere ni narodnijeh idealâ, jer se nije niko udubô u našu ćud i u naše prilike, pa eto

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

nije se moglo s našijem idejama ni uspjeti u vladanju, jer je naša kultura bila visoka, pa ko je mogao da nam ostvari naše težnje?“

Na to će Vuk: —

„Dakako, pjesnik je dobro shvatio duh Dubrovački, jer ga nije moglo ništa nadomjestiti, biva sve je bilo niže, sve podregjeno Dubrovačkim idealima, jer svaka vlast, a da se ojača i da bude trajna, valja da zaviri u dušu naroda, valja da ga razumije, a vlastelina nije bilo lako razumjeti . . .“

— „Dakako, niko se nije umio prilagoditi ćudi vlastele, niko nije znao da prodre u glavu i u srce vlastele, pa eto oni su ostali mrtvi, i ko god je s našom vlastelom općio, nije im srca predobio, jer pokojnici nemaju srca, da im kuca u njedrima. Sada mi nijesmo živi, pa mrtvu čovjeku i ne treba lijeka . . .“

Svak upro zjenice u gospara Lukšu, jer je svijesno govorio, otkrio je svoje srce i kazao što je Dubrovački vlastelin.

Na to će gospar Mato: —

„To vam je tako! Niko nije umio da se prilagodi Dubrovačkomu duhu, pa je duh jak i postoji kako ideja, a ideja ne gine . . .“

Prihvati fratar:

— „Dobro je! Duh je jak, pa s toga nije ni moglo biti u Dubrovniku naravske metamorfoze, nego to prosto biva neka promjena s nenaravskim elementima, i s toga ti je baš sada teško trzanje . . .“

Gospar će Pero dovršiti: —

„Ja ovako shvatam teoriju gospara Lukše: — Ako hoće jedna vlada da uspije u vladanju, valja da se udube u ćud i u prilike gragjanâ, biva treba da dobije u narodu simpatije, to ostvarenjem narodnijeh težnja, narodne namisli, u jednu besjedu valja da prodre u narodne potrebe, da zna što je narodna korist, da se istovjetuje s narodom, biva valja da se umije prilagoditi ćudi i sredstvima podanikâ, da dobro razumije za čim teži narodna volja, da pogodi što narod misli i da mu dade što mu ide po pravu. Ovo su uvjeti dobra vladanja, te pod spomenutijem uvjetima može uspjeti jedna vlada i izjednačit svoje težnje s težnjama gragjanâ, biva potpuno uspjeti u vladanju, a da joj vlast bude trajna . . .“

Gospar Lukša nadoveže: —

„Lijepo, pogodili ste! Valja da vlada prodre u glavu i u srce puka, to ti je sinteza moje teorije, al' niko nije promotrio našu

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

narav intus et in cute, pa eto vlastelin Dubrovački umire od svoje, jer ga nijesu mogli poznati; on se nije prilagodio vremenima, a to dobro razumije i naš kmet, te kaže dostojnom ironijom:

„Sveti Srgju, ne daj na nas rgju,
Sveti Srgju, ne daj na nas grgju!“

Na to će Fra Dobro:

— „I u istinu mi smo ti ljudi XVI. v., kad je bilo zlatno Dubrovačko doba; — a ipak naše se ideje ne bi kosile sa sadašnjim napretkom, da bi nas samo razumjeli površni ljudi, jer je Dubrovnik bio prijatelj svakoga napretka i prave slobode...“

Irene se je muhala na ove stare prekaljene teorije i nije znala kako bi se izvukla iz škripca, a napokon će nekako ironički gospodar Peru, koji joj bio negda učiteljem gramatike: —

„Krasno se povraćati na stara vremena, pa se baš s toga naš gospodar Mato šeće na mjeseci onamo izmegju omirinâ onoga Skočibuhe, te je bio bogatiji, kako se priča, od samoga Miha Pracata...“

Fratar će: —

„I onda su naše gospogje učile svoju djecu latinski, a dan današnji se nešto drugo uči, pa ne znam koliko to koristi miru i ljubavi u porodici...“

Fra Dobro joj nije prostio, ali će poljepšati gospodar Živko: —

— I u istinu nam potvrgjuje djelom M. Vićenco Zakrilović-Krivosnić, prozvan Skočibuha, da je bio velik Dubrovački duh, te da je vlada znala da dobije srce i prostoga puka...“

Na to će gospodar Lukša:

— „A valja da znate da je Skočibuha bio pućanin i nije htio da ga senat ubroji u čislo vlastele grada Dubrovnika, jer se ta povlastica nije mogla protegnuti i na rodbinu spomenutoga Zakrilovića...“

A Živko će: —

„Imate se, moj Mato, i za što šetati po onomu svetomu mjestu nad kojijem lebdi duh republike Sv. Vlaha. Vinćenco je bio starijom plemić, Bošnjak, ali je on razumio naš duh i ljubio je iz svega srca naš grad, a tomu su nam svjedokom mnoge krasne crkve i sjajni dvori, pa dosta je spomenuti krasni dvor na Pustijerni, dvor s kulama u Sugjurgju na Šipanu, i još druga dobra djela.“

Fra Dobro prihvati:

— „Tu je vjera i ljubav prema domovini bila ujedno, jer eno vam i onamo posred dvorâ kuće Nazaretske iz Loreta a da bude amanetom u porodici, kako je posluš prvi uslov za napredak i za dobrobit svake porodice. U toj je kućici živio otkupitelj svijeta, a ipak se pokoravao Josifu drvodjelji, što nam je najbolja napomena za današnje naše prilike, jer je veličanstvo našega grada polazilo iz porodice i povraćalo se u porodicu . . .“

Nastaviće Lukša: —

„I staro ćemo godišće tako svršiti u duhu staroga Dubrovnika . . .“

A Mato, koji je slobodno nešto znao:

„A počecemo (*ironički*) u duhu novoga Dubrovnika . . .“

Samo ga je Irene razumjela.

Lukša slijedi:

— „U ime Božje, Fra Dobro, on ti je zgradio i crkvu Duha Svetoga u Sugjurgju, a to ti je tvrgjava — crkva zajedno, biva domovina i vjera bez ikakve maštanije i izmišljotine ljudske! On je poljepšao i crkvu Otaca Domenikanaca i u crkvi je podigao otar Duhu Utješitelju s dragocjenom slikom slavnoga Vasari, a i to je obilježje, koliko je znao cijeniti duh svoga rodnoga grada . . .“

I gospar Pero reče svoju: —

„I spominjem se dobro da sam čuo da ga je naš povjesničar Serafin Razzi lično poznao i o njemu zanosno pisao.“

A Živko:

„To vam je rijetko djelo „Storia di Raugia.“ Štampana je u Italiji, t. j. a Lucca od Busdraghi godine 1595.“

Nastavi fra Dobro:

„I baš nam Razzi priča da je Zakrilović umro u pedeset i četvrtoj godini na 26 decembra 1588; te je bio sjajno ukopan u crkvi O. Domenikanaca.“

Živko:

— „Kako ne, a to je onda bilo rijetko, štiti su mu samrtnu pohvalu u Dominikanaca i u stonjoj crkvi, a i taj je panegjirik sada rijetkost bibliofilska.“

Lukša:

— „On je to i zaslužio, pa je dostojno i pravedno, — kao nuti što bi svake godine otkupio nekoliko sužanja Dubrovačkoga

naroda (nazione Ragusea), te bi ih jadne gusari zarobili u Barberiji. Ovo ti je bio duh Dubrovački, pa vi hoćete da ga malodušni razumiju! . . .“

Na to uzdahne Fra Dobro i doda:

— „I nije vam bilo siromaha da se nije za njim zaplakao; sve se Dubrovačko u crno zavilo, biva to su bile narodne sedmine u našoj državi. U erkvi je bio sve duh na duhu, a da počasti slavnoga pokojnika . . .“

Lukša će: —

„Pa da se reče da je vladao u našem gradu egoizam, to samo mogu izmisliti i kazati malodušnici, koji su nazovi-Dubrovčani, ali to su lepiri te nove metamorfoze, jer je Dubrovnik velik, pa je i njegov duh velik.“

Živko:

— „Hvala vam, gosparu, i tako smo, u zdravlje vaše prebrdili staro godište u staromu duhu Dubrovačkomu . . .“

A Vuk:

„Samo da se o mladomu ljetu nadoveže stari Dubrovački duh srpskoj misli, jer su Dubrovčani starinom Srbi, a to je velikodušan narod, kako nam pričaju slavne gusle javorove, te je sva krvava srpska povjest privezana na konjskoj struni . . .“

Lukša: —

„To je baš naravska metamorforza, ali će joj malodušni ljudi udariti sto prepona i zapriekâ; no što je prirodno, pravedno i dostojno, to će odoljeti, jer egoizam sam propada, a velikodušje odolijeva, što je svakako obilježje srpskoga naroda. Srpska će misao u staromu dubrovačkomu duhu naći krasne duhovne piće, a to joj neka bude kažiputom uz vjekove, jer smo mi vidjeli u tisuću dugijeh godinâ što je život i što je dobra i zla sreća . . . Kad bi se ova naravska metamorfoza zgodila, onda bi radosno kliknuo:

„Svakome se hoće nać lijeka,

Vlastelinu nikad do vijeka!“

I onda nam baš i ne će biti potrebe od plemićâ, kaonuti što je vas srpski narod plemenit i velikodušan . . .“ —

Svi jednoglasno!

— „Amen Bože!“

Irene je na mjeseciini gledala kroz prozor i o drugomu mislila, kao da nekoga željno očekuje.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

U to zvonilo ponoća i gospodar će Lukša očepiti gostaru stare mavasije, a da bi nazdravili mladomu ljetu.

Nalio u kupice zlatajli-vino, a neko kuc, kuc na vrata.

Irene onako vesela sune se da otvori, i eto ti vitka časnika, te gizardo pozdravi gospare, ali dakako njemački.

Sad se Irene od veselja razraholi:

„Gospodin Vilhelm Kaufmann, časnik . . .“

Svi se skladno poklone.

Dovrši Irene:

„Moj vjerenik . . . ne zna naški . . .“

Mato ti šapne gospodaru Peru:

„Što se ljuck'jem trudom uzdignulo,

S mladog ljeta u tugjina pógje . . .“

I ovo nam je prvo kolendanje, u duhu metamorfoze modernog Dubrovnika . . .“

Pero će ironički, ali šapatom:

„O mein liber Augustin! . . .“ —

Slijedi prikazivanje:

— „Mein Onkel, der Herr Graf . . .“

Mato će se prvi prilagoditi, a da podvori gospodina barona Kaufmanna, a samo su za časak ostali ukočeni, kao gromom ošnuti, okorjeli Dubrovčani gospodar Lukša i Fra Dobro; ostali su se smijali i čevrljali skladno s inostrancem.

Kad se Lukša razabrao od nenadne, ovako će fratru:

— „Tragjedija se obično svršuje s katastrofom, a u našem modernomu Dubrovniku sve se porodične komedije i tragjedije svršuju s udadbom za kakva Kaufmanna — piú o meno baruna. — I ovo mi je kolendanje za mlado ljetu . . .“

U to se začuje izvan zora muzika niz Boninovo, te udara:

— „Lijepa naša domovino . . .“

Društvo će da se razigje, a Fra Dobro će na rastanku stisnuti Lukši desnicu:

— „Sveti Srgju, ne daj na nas rgju,

Sveti Srgju, ne daj na nas grgju! —

I zbogom! . . .“

U Višnjici, na Kolende 1902.

Živko.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Мудре изреке.

1. Добро дјело, које умире неприпознато, дави хиљаду другијех, што је могло да породи. Shakespeare.
2. Рођен осјетљив за радост и жалост, човјек дугује тој физичној осјетљивости своје страсти, а својим страстима све своје мане и све своје крепости. Helvetius.
3. Књижнице су пучка висока училишта. Carlyle.
4. Ја трудим, то је мој начин плакања. Францеска изрека.
5. Добра књига је нај бољи и нај цјењи разговор. Францеска изрека.
6. Част без морала не вриједи веле. Feuillet.
7. Васпитање дјетета треба да почне двадесет година прије његова рођења са матером. Наполеон.
8. Једноставност је печат истине. Boerhave.
9. Прогутава се пунијем устима лаж, која ласка, а кап по кап се пије истина, која је грка. Diderot.
10. Погрешка нас не оставља никад, али вазда нека узвишенија похлена подиже полагано смртни дух к истини. Goethe.
11. Ништа није штетније новој истини од старе погрешке. Goethe.
12. Погрешка се непрестано понавља у дјелу, зато треба неуморно понављати истину у говору. Goethe

O bedemima grada Dubrovnika

Vice Adamović.

IV.

„Durante i secoli, in cui Ragusa si resse a repubblica fu il castello S. Lorenzo valido propugnacolo contro gli esterni suoi nemici“.

D.r. Flumiani.

Pred morskom pučinom pruža se golema, usamljena hrid u podobi lavove glavurine, nad kojom se, za 45 metara visine, uzdiže starinska tvrgjava, pravi Jadranski Gibraltar, a to je Lovrijenac. Na onoj vrletnoj hridini bijelila se u prastara doba crkvice posvećena svecu istoga imena. Ovu okolnost potvrđuju razne oporuke iz XIII. vijeka;¹⁾ čak kad je po istoriografu Crijeviću u XIV. vijeku tvrgjava zauzela mjesto prvobitne crkvice, republika podiže u samoj tvrgjavi drugu omanju crkvicu u čast istog sveca. Crkvice kasnije sa svijem nestade; ali je ime sveca prošlo na tvrgjavu i zadržalo se do danas.

U opće se drži, da je gramžljivost nezasićenih Mlečića dala povoda gragjenju pomenute tvrgjave. Priča se naime kako dužde Domenico Contarini²⁾ sretno osvojivši grad Zadar, krenu put Dubrovnika, gdje bijaše naumio, da na gore pomenutoj hridi sagradi kulu, s koje bi nasrtao na Dubrovnik, dok bi ga napokon podjarmio. Ta dušmanska namjera dogje ipak Dubrovčanima do ušiju, te oni na vrat na nos sagrađe Lovrijenac prije nego prispiju mletačke galije, koje su nosile sve što je bilo potrebno za naumljene njihove svrhe. Videći ovi, na svoju veliku zabunu i smutnju, da su ih Dubrovčani pretekli i da je tvrgjava već gotova, a na njoj slavna bijela zastava sv. Vlaha, odlučje proslijediti dalje put. Nego, prevareni u svojoj nadi, a željni da ikako nadoknade troškove bezuspješna preduzeća, Mlečići nijesu se mogli ustegnuti, a da bijednijem bro-

¹⁾ U tijem testamentima, koji se čuvaju u sudbenomu arhivu, pominje se često crkvice sv. Lovrijenca.

²⁾ Upor. Engel op. cit. 66 — Petter, „Dalmatien“ 197 — Düringsfeld III. 281 — Fischer op. cit. 64.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

darima ne okrnje po nešto od pogogjene plate. S toga svaki put kad bi koji od tjech mletačkijeh pomoraca prolazio ispod Lovrijenca, sjetio bi se pretrpljene nepravde, te bi tvrgjavi doviknuo: „Mala paga“ = zla plata, a to ime kod njih ostade kao obični naziv tvrgjave sv. Lovrijenca.¹⁾

Ovo se po prilici dogodilo 1032. g., ili za koju godinu kasnije (1038). Ali najstarija vijest, što dubrovačke zakonske knjige o tomu donose ne ide dalje od 1301. god., kad Blaxius de Boxo i Cristo de Mugura bijahu odregjeni kao čuvari „Castellani ad sanctum Laurentium.“²⁾

Godinu kasnije malo vijeće bira lica, koja su imala da upravljaju troškom za neke unutrašnje radnje, kao što i za kruh i vodu čuvarima iste tvrgjave.

Resti nas uvjerava, da je 1318. g. bila namještena brojna straža u Lovrijencu (op. cit. 107), a što se tiče čuvarâ ili kapetanâ ove tvrgjave znamo, da je 16. aprila 1332. veliko vijeće bilo odredilo, da ih na istoj ima biti pet.³⁾

Kad su svi ovi podaci neosporivi i posve vjerodostojni, ne znam kako je Prof. Brunelli mogao tvrditi: „Il più antico ricordo di un presidio di questo castello è del 1344“, biva, da je najstarija vijest o kakvoj straži na ovoj tvrgjavi od 1344. god.⁴⁾

Zakonska knjiga, koja se po šari koricâ, zvala zelenjak = lib. viridis, donosi u LVII. poglavlju naredbu, koja takogjer spominje stražare na tvrgjavi, o kojoj je riječ. Ta je naredba od 1387. g. Stavka je 30. iste od prevelike znamenitosti, jer se tu podava oblast činovnicima „officialium super laboreria deputatorum“, da mogu podići više zidina s koje strane tvrgjave, promijeniti vrata, učiniti svodove i popraviti stan za čuvaru.⁵⁾

I odista sam pogled na tvrgjavu, kako danas postoji, uvjerava nas, da se ista nadogradjivala i popravljala u više vremena. Zaključkom od 18. aprila 1571. doznačena je svota od 200 perperâ Serafinu Fran. Kabožiću i družini za opravke na istoj tvrgjavi.

¹⁾ Upor. Appendini I. 251.

²⁾ Libr. Reform. II. str. 298.

³⁾ Libr. Reform. II. 340.

⁴⁾ V. Brunelli „Filippo de Diversis“, i t. d.

⁵⁾ „Sit arbitris Offlum. sup. laboreria deputatorum, si eis videbitis pro meliori elevatione muroium in aliqua parte dicti castri (S. Laurentii) mutare portam, et facere architravos, et reaptare domus custodum in dicto castro“.

Onda opet istomu vlastelinu 16. maja iste godine podava se 200 škuda u istu svrhu. Takogjer u istu svrhu decembra mjeseca 1571. doznačuju se drugih 200 škuda činovnicima opravaka na sv. Lovrijencu. Te su se radnje povlačile i kroz prvi mjesec 1573. g., jer i za taj rok nalazim zabilježeno u računskijem knjigama, koje sam na više mjestâ u ovoj raspravi spomenuo, drugih 100 škuda za navedenu svrhu. Spomenuo sam pak u svojoj monografiji o sv. Lovrijencu na str. 10. kako na nekomu kamenitom zubu, koji se nalazi na prvoj arkadi u dvorištu, urezano je: „Apr. 1639“. Lasno je, da se ovaj datum odnosi na nova vrata tvrgjave, jer se još vrlo dobro može raspoznati, da su stara ulazna vrata bila upravo ispod kipa sv. Vlaha, a naši nam povjesničari ostaviše na uspomenu tih starijih vrata ovaj natpis, što bijaše urezan nad istijem:

Si nova vis Superum urgeret Thiphoea tonantum
Haec habeant illum moenia, tutus erit.¹⁾

Nova su vrata posve niska i malašna bez ikakvog ukrasa, a na gornjem se pragu čitaju, rekao bi D.r Lujo knez Vojnović, ove današnjemu koljenu nerazumljive riječi:

Non bene pro toto Libertas venditur auro.²⁾

Kad sve ovo ne bi bilo dosta, imamo jedan nepobitan dokaz da Lovrijenac nije rad jedne jedine epohe, nego da se ta tvrgjava malo po malo popravljala i nadograđivala. Kroniste nam naime sačuvaše natpis, koji se čitao na arkitravu povrh bunara, što je u dvorištu. Bunar je doduše još tu; ali nema više ni arkitrava ni natpisa, koji je bio ovaj:

Quas natura negat, dat aquas custodibus arcis
Ars: jam pelle sitim quisquis amicus ades. 1609.³⁾

¹⁾ Evo prijevoda Kaznačićeva:

Da Tifea or'jaškoga
Ovaka je tvrgja krila,
Njeg'osveta Perun-boga
Ne bi bila dohvatila.

²⁾ Isti Kaznačić prevodi:

Niti zlato ni kamenje drago,
Već sloboda, to je pravo blago.

³⁾ Opet Kaznačićev prijevod:

Narav tvrgji vodu krati,
Umjetnost je al' navrati,
Nek'se ovog iz bunars
Gasi žegja nje čuvarâ.

U spomenutoj svojoj monografiji o Lovrijencu bio sam rekao, da izvještaj o oružanju od g. 1529. ne pominje ovu tvrjavu, te sam mislio, da se to valjada s toga izostavilo, jer su se tobož u ono doba vršile kojekakve radnje na njoj, pa da se smatrala kao nedovršena. Docnije pak proučih s većom pomnjom navedeni izvorni rukopis, te nagloh stavku, gdje se upravo govori o ovoj našoj tvrjavi. Evo te stavke onako kako sam je mogao s malo truda da pročitam:

„Magazino soto la scolla in plaza. De lo deto magazzino furono estrate cholubrine duo qualle sono in piazza al presente.“

„In delo det.^o magazzino sono extrati due cho^{no} . . . ovdje je neka riječ, koju nikako nijesam mogao da pročitam, onda slijedi: fo posto ha castello di sant. Lorenzo“. —

I ako se u pomenutomu izvještaju ne spominje nego samo taj jedini top, koji je valjda one godine bio stoprv postavljen na Lovrijencu, Otac Mattei na str. 396. II. zibalduna donosi još i ove, koji su docnijeg postanka:

Iscrizioni

su li Canoni esistenti nelle Fortezze (sic) di S. Lorenzo
a Ponente d.a Città di Ragusa.

1. Opus Bätte Arbensis anno salutis 1531.
2. „ Hieronimi Vitalis Cremonensis A. S. 1621 pesa 8899.
3. „ Bätte Arbensis A. S. 1532.
4. „ Virginii Albergetti A. S. 1566.
5. „ Bätte Arbensis A. S. 1536.
6. „ Vitalis Cremonensis A. S. 1570 pesa 8161.

Na grdnomu topu, što se zvao „gušter“ čitao se ovaj te-
trastihon:

Jupiter omnipotens itemm si perdere vellet
Crudelem gentem viribus ipse suis;
Nempe ego tunc Jove saevirem crudelius ipsa
Vi, quam Baptistae praebuit arte manus.¹⁾

¹⁾ Opet Kaznačić:

Da porazit Bog opeta
Hotio bi ljudi s sv'jeta,
Mješte ognjem i potopom
Služio bi se Krsta topom.

Za vrijeme velike trešnje 1667. tvrgjava ostade u opće zdrava: no ipak se nekako sorio i srušio komad zida do samijeh vrata, te slučajno postane zapriječen ulazak u tvrgjavu. U onaj se kobni čas nalazio na istoj Ivo Karlo Sorgo (Sjerković) kao kapetan tvrgjave uz šaku čuvarâ, koji svi, mješte da bi ih, nakon 24 sahata, drugi zamijenili, kako je bio običaj, ostanu i preko svoje volje u Lovrijencu zatvoreni i ocijepljeni od svijeh za više dana. Ali, pošto je bila prijeka potreba, da se za uspostavljenje reda u gradu, sakupe sva vlastela, koja bijahu još ostala u životu iza onog užasnog dogagjaja, tako se neki požure da i Sorga pozovu u grad. Nego kako se nije dalo ni u tvrgjavu ni iz tvrgjave, jer vrata zatvorena gomilom ruševinâ, tako su morali onog vlastelina privezati čvrstijem užetom i spuštati ga polagano niž Lovrijenac, da se tako poveća broj još preostale gospode. Sorga zamijeni na Lovrijencu Pero Ohmučević, koji onda bijaše admiralj dubrovačkog brodovlja. Ovaj je imao navlastito da pazi put pučine da se ne bi pojavile kakve neprijateljske lagje. Kad neke noći, naš Petar zbilja ugleda na mjeseci, kako se bijahu došuljale dvije mletačke galije do one strane, gdje je trešnja bila najviše oštetila gradske bedeme, upravo izmegju bastijuna sv. Andrije i Bokara. Ohmučević ne budi lijen, dohvati se glavnice, te svojijem *gušterom* zagrmi na Mlečiće, te se bijahu već počeli iskrecavati. Strah ih obuze, a opriječit se ne mogoše, jer je pusta tvrgjava na visoku, a uz to tvrda i dobro naoružana, te oni u se dušu, pak bjež put Gruža, odakle do koji dan odjedre na sramotu put svojijeh žala. Tako je eto Lovrijenac u najvećoj pogibli bio na spas Dubrovnika¹⁾.

Unutrašnjost tvrgjave sv. Lovrijenca u svojoj prostoti je do duše veličanstvena i odgovara potpuno svojoj svrsi. Golemi, čvrsti svodovi u lijepijem razmjerima opkoljuju dvorište, na njima počivaju sve gornje česti tvrgjave, kao što i zidno platno sa prostranijem terasama,²⁾ odakle se zadivljenomu oku pruža ničijem neograničen pogled na morsku pučinu, na grad i predragja mu. To su slike pune čara i raznolikosti, kojijeh se čovjek ne bi nikad sit nagledao i nauživao.

¹⁾ Ovaj sam dogugjaj iserpao iz rukopisne kronake M. Bašića.

²⁾ U zadnje vrijeme nagrdili su te terase nekakvijem nadogradjenijem prinoveima što smo obaznali da su *golubinjac*, gdje se gnijezde i vježbaju golubovi putnici za ratne vojničke svrhe. Te su kućice strašno vadile oči iz početka; sad dakako manje, a navlaš otkad su crvene erijepove na krovovima obijelili. (Ured.)

S toga isti Car Frano I. kad na 27 maja 1818. g. posjeti ovu tvrgjavu, i pošto s vrška iste ugleda pod sobom vas grad, a navlastito javne zgrade, nije mogao srcu odoljeti a da ne reče: „Pozna se, da je Dubrovnik bio sagragjen od pravijeh otaca“. Znamenite ove riječi donose onovremene bilješke, koje potječu iz pera pok. dobrog opata Dum Nika Gjurjana').

U ovoj su tvrgjavi bile državne tamnice za vrijeme republike, a danas ista služi više kao vremenito prebivalište vojske, nego kao tvrgjava, i ako su je stari držali kako neosvojivu kulu i neprobitnu najtežijem ondašnjim bumbama (lumbardama, kumbarama).

Do danas imamo ove radnje o Lovrijencu;

1. D.r F. C. Weidman u članku „Erinnerungen an Ragusa“, koji se nalazi u I. snopiću lista Bilder aus der Heimat;
2. D.r Flumiani u III. snop. IV. knjige „Letture di Famiglia“. Trieste, 1855 sa slikom (bakrorez).
3. L'Epidauritano 1862 na str. 28.
4. D.r Lujo knez Vojnović u „Војислављевој Споменци“ na str. 26.
5. Prof. Vid Vuletić Vukasović u „Dubrovniku“ kalend. za g. 1898 na 145.
6. V. Adamović u posebnoj monografiji: „Mala Paga ossia il Castello di San Lorenzo“. Ragusa, 1897.

1) Rečeni vlastoručni rukopis nosi naslov: „*Visita fatta da S. M. I. R. A. Francesco I. a Ragusa nell'anno 1818*“, a stavka, od mene gore navedena, glasi u originalu ovako: 27 Maggio . . . visitò la fortezza di S. Lorenzo, della sommità della quale vedendo sotto tutta la Città, e principalmente i pubblici fabbricati, disse: si conosce, cho Ragusa è stata fabbricata dai (sic) veri padri. — Taj je rukopis pod br. 66 sopstvene moje zbirke.

Наранча и дјевојка

Народна цјесмица.

приопћио М. С.

Узрасла је под Новјем наранча,
 Гојила је Новкиња дјевојка,
 Љети би је водом заливала,
 Зимџ би је свилом загртала.
 Бога моли Новкиња дјевојка,
 Да јој роди жутица наранча,
 Бога моли и умолила га,
 Роди њојзи три жуте наранче.
 Једну шаље дужду од Млетака,
 А њој дужде танану галију,
 У галији триста галиотâ.
 Другу шаље цару честитому,
 А њој царе сјајно огледало;
 Трећу шаље од Сења Ивану,
 А њој Иво коња и јунака.
 Мала хвала дужду од Млетака,
 Што ми посла танану галију,
 У галији триста галиотâ,
 Нјесам јунак да по мору бродим,
 Већ дјевојка да у дому стојим.
 Мала хвала цару честитому
 Што ми посла сјајно огледало;
 Дјевојка сам сама огледало.
 Вела хвала од Сења Ивану,
 Што ми посла коња и јунака;
 Знаде Иво што је за дјевојке,
 Коња јахат и јунака љубит.

SV. VLAHU¹⁾

Zaštitniče, parče, Vlaho sveti,
Lani sam ti pripalio sv'jeću,
Ovoga ti puta žežem veću,
A i ti se Dubrovnika sjeti.

Pod obranu nastoj mu uzeti
I sadašnju kô negdašnju sreću,
Jer i sada pod tvoju se meću
Svi zaštitu, kad poguba pr'jeti.

Molim ti se, ujme ove sv'jeće,
Na zlo preži, što se na nas kreće,
Pa oblakšaj nevolje i jade

I zli udes, koji na nas pade;
Sv'jet se ovaj sve na zlo okreće,
Vidiš da smo sred goleme smeće!

Živko.

Na uspomenu.

Svak zna kako sad teče svetkovina sv. Vlaha, ali ne zna svak kako je njegov tekla. Za to evo kratkog opisa.

Na dva i tri Februara za vrijeme republike. Kancelora na dva Februara.²⁾

Pred crkvom sv. Vlaha iz jutra zgrnula se sila naroda. Sve veselo, sve svečano! Jutarnje sunčane zdrake prelijevaju se na zlatom izvezenoj skrletnoj haljini „Velikog Amiralja“, koji ganutljivo uspinje zastavu sv. Vlaha na Orlandov stup.

¹⁾ Molitva sv. Vlahu na osvijet njegove svetkovine na 3 Februara.

²⁾ Po talij.; sad to prevode *Sviječnica*: a Crkva toga dana svetkuje *Očišćenje*
B. Dj. M.

Admiralj pobožno moli „pohvale“,¹⁾ a zagušljivijem glasom, al' ponosno izgovara završne riječi: „Uzdržô Bog Dubrovnik mnogo godišta na moru i na suhu! . . . Slava sv. Vlahu!“ Nastaje općeniti poklič: „Amen! Slava sv. Vlahu na moru i na suhu!“ Glasovi iz ustâ vlastele i puka razliježu se pred Lužom i Sponzom, a zadnje riječi „Slava!“ odjekuju i pod svodovima kneževoga dvora cvijećem nakićenijem.

Gruvanje topova s Lovrijenca i Minćete drma gradom; a grad, narešen sagovima i prostirkama, prelijeva se u hiljadu šarâ Dvanaest „tržnicâ“²⁾ sa košićima punijem blaga božijega igra kolo pred dvorom uz miješnice i svirale.

Po podne.

Zgrnuta svjetina propušta u rpe podijeljene seljane republike. Pred njima divno izvija barjakom silan junak u gvozdenom oklopu. Na njegov znak puškaraju Tri puta obilaze gradom a puškaranjem pozdravljaju okupljenu vlastelu, koja na svilenijem ćilimima sjedi ispod svodova kneževoga dvora.

Sv. Vlaha na tri Februara.

Brujanje zvonâ sa sviju crkava i tutnjava topovâ javljaju iz rana jutra početak svetkovine. — Živahne sunčane zdrâke odsijevaju o gjerdane kićenijeh Župaka i o zavjetne svijeće stidnijeh Konavalaka, okupljenijeh oko crkve sv. Vlaha i pred Dvorom. Veliki Amiralj već uspeo zastavu, a sila se naroda zgrnula u Gospu Veliku. Majke i sestre grle prognane sinove i braću, kojima je ove dane dopušteno doći u grad uz nepovrijedimost (Franchigia sancti Blasii).

Iz Gospe se kreće velika litija. Sveštenici u bogatijem odeždama nose moći Božjih ugodnikâ, a za svakijem sveštenikom stupa s užeženom voštanicom u ruci po jedan vlastelin. Arćibiskup nosi Svečevu glavu u zlato okovanu, a za njim — u skrletnoj tozi — sa išaranom voštanicom u ruci stupa knez. Svi redovnici, sva bratimstva tiho, za krstima, stupaju gologlavi, a sila naroda celiva sv. moći. . . . I litija je svršila!

Sjajan objed u Dvoru. Arćibiskup i sve vlasti nazdravljaju žutom mavasijom, a zlatom izvezene čaše živahno tuckaju se U

¹⁾ Laudes.

²⁾ *Tržnice* su bile pećarice, koje su pećale kruh. Sad ih nigdje tako ne zovu u oblasti stare republike, nego samo na otoku Lastovu.

„stranju“¹⁾ seljani uz čašu vina pobožno slušaju srpske gusle, koje im pričaju Srbinovu slavu prije Kosova!

I sunce već naginje zapadu. Svijet se je „gričao“²⁾ u sv. Vlahu, pa sada veselo motri dubrovačku „ordinancu“.³⁾ Kapetan od ordinance ponosito stupa pred dobro uregjenijem i naoružanijem četama republike, a prate ga četiri stjegonoše (alfieri). Stjegonoše poskakuju i izvijaju stijegom, a uregjene čete, na podan znak, puškaraju. Tri puta tako pozdravljaju pred svečevijem hramom okupljenu vlastelu, a kapetan ih po Španjolsku pozdravlja.

I nastaje tiska i vriska! Protivni kapetan stupa pred ruljom slabo uregjenijih seljaka. Pušketanje je sa obje strane, pa nastaje rvanje i jačenje. Od vike i pušaka pravi je urnebes i sve je u dimu! Od jednom sve ušuti, samo se čuju zanosni usklici!... I dim se sleže, a kapetan od ordinance stupa zapjehan pred kneza, pa mu veli: „Dobili su naši!“ Tad nastaje pljeskanje i vika vesela naroda, a kroz gomile puka proturaju se tri maškare: Čoroje, Vila i Turica! Čoroje okićen prućem lozovijem i lovorovijem poskakuje i igra s Vilom i s Turicom.... Svrši se i to divno kolo.... a već na nebu trepte zvijezde.

U „Maloj Braći“ zvonila je Abemarija⁴⁾, a narod se počeo razilaziti.

No i kasnije živahno je u gradu. Gospoda se kupe u „Orsan“⁵⁾ na komediju, pa se u kasno doba noći u naj boljem raspoloženju rastavljaju. Sutradan grad dobija običnu fizionomiju, ali ipak traje neko kretanje, kako na moru bibavica iza pomamnijeh valovâ.

Pero.

¹⁾ Od lat. riječi „subterraneum“, što je današnja krčma u podrumu gdje se vino krčmi.

²⁾ „Gričati“ je staviti na grlo blagosovljene svijeće u crkvi.

³⁾ Vojsku.

⁴⁾ Od lat. *Ave Maria*.

⁵⁾ Od arapske preko talijanske riječi: *Arsana*, današnji *arsenale*, a to je bilo gdje su sad od prilike peći vojničke. Taj je *orsan* bio priregjen za teatar.

Најљепши цвијет.

Голобрад младић
По бањи шеће,
Дјевојку паће,
Гдје бере цвјеће.

»Дјевојко лјена«,
Младић јој вели,
»Најљепши цвјетак
»Љубица је ли?

»Сестра ми каза,
»Ал' она крије;
»Ти реци право,
»Ја мним да није.«

»»Ја да ти кажем?
»»По својој вољи
»»Разгледај цвјетак
»»Који је бољи.

»»Њега утргни,
»»У киту зави',
»»Ил' га у њедра
»»Код срца стави.«

»Од тебе љепши
»Цвјет се не роди!
»Што ћеш у киту,
»У њедра ходи.«

Učene žene.

Quaeris, cur nolim te ducere, Galla? Diserta es.¹⁾

Istočni je grijeh ženâ taj što traže da se udvore i omile, a to se u uglagjenom svijetu zove koketarija. Sad koketna žena treba da je i načitanâ. Tužne naše prababe, koje, osim kudjelje, iglice i kućnijeh posala, nijesu znale za knjige nego za koji moli-tvenik, i to ako su bile iz gradske ruke. Iz koketarije niče vlastita ženska filosofija, po kojoj bi njeke htjele da svoje drugarice zasrame iznoseći na pazar što su pročitale; pa se tako koja i zavede da svoj spol prezre i da se obazre na općenje s muškima, kako Šved-ska Kristina, koja nije pohodila nijednu gospogju osim Ninon de l'Enclos. Take gospogje nalaze ljudi slabića, koji rado s njima opće. Ali duhoviti čovjek odvrća se od njih i kliče: Moliere! Moliere! Kod nas odgojenu ženu ne mogu pomisliti a da ne umije franceski; za to našijem gospogjama preporučam Molierove Žene pametne;²⁾ ali ja volim onu ljepoticu u Molierovom Ženskom nauku,³⁾ koja pita:

Avec une innocence à nulle autre pareille,
Si les enfants, qu'en fait, se faisaient par l'oreille?⁴⁾

Učene žene, ako umiju malo franceski, i kad su pročitale pje-sama i romanâ, sanjaju strašno da su odgojene, a namiguju na naše dobre i proste domačice govoreći posprdnj: „Ta je i ta bez ikakva odgoja“. Obično i ne znaju što je odgojena gospogja, pa i ne ga-gjaju koliko se hoće do pravoga odgoja; za to lako o tome i go-vore, te im se može s mjesta odgovoriti i zapjevat im pravu istinu. One govore o stvarima koje ne razumiju, a koje pripadaju ljudima, pa sve mute i miješaju, te se napiru da časnom licu i škode. Ali zaludu im muka, jer ta ih obijest uhvati malo prije nego će pasti, pa obično i panu, jer im razloženje nema temelja.

¹⁾ Pitaš, Gala, zašto ne ću za te? Učena si.

²⁾ *Femmes savantes*, duhovita komedija, što i mi imamo u rukopisu, prevedenu još prošloga vijeka u Dubrovniku. Iznijećemo je može bit.

³⁾ *Ecole de femmes*.

⁴⁾ Nevino, čemu nema slike i prilike, dolaze li djeca, koja se ragjaju, iz uha? — Nama su u djetinstvu govorili da djeca se ragjaju iz koljena. Koliko bi bilo bolje, da su nas učili po Emilu Rusovovu!

Učene su žene za kuću pravi bič božiji, kao i histerične ne-moćnice. Učena, osjetljiva i previjana¹⁾ gospogja, pak sveta dušica, četiri su biča, kojima je Mojsija zaboravio Egipćane da pohodi. Svaka je od tih dovoljna, da razborita čovjeka prometne u luda, a srećna muža u pravoga nesrećnika. Ja ne ću da branim lakoumne razvođe braka u pokvarenijeh Rimljanâ, ni onaj Pavlu Emilija od njegove Papirije. Njegovi mu prijatelji prigovarahu da je Papirija mudra, lijepa, da mu je divnu djecu porodila; a on ispruživši svoju nogu, pokaza crevlju veleći: „Nije li ova crevlja nova, lijepa i dobro napravljena? pa ipak me tišti“. — A k ovomu možemo nadodati ono što naš narod govori: Što će mi vas svijet, kad mi je crevlja ti-jesna!

Učene crevljice tište najviše, a i naprave ubijaju muža i ko-paju kuću, što je već bilo i u staro doba, jer u „Terencijevijem že-nama“ čitamo: Dum moliuntur, dum comuntur annus est.²⁾ Koliko li nije dobrih muževâ poginulo od koje od onijeh četiriju ženinih bolesti, a liječnik sve drugo liječio, a imao je samu ženu liječiti. Je li ih pak vrag odnio na Helikon, tad su bijesne i otrovne. Orfeo izvede svoju Euridiću iz Orkove dubine, ali gdje je Orfeo da svoju ženu svede s visine Parnasa u kuhinju i podrumu, na iglicu, žicu i dječiju njegu? Žena je po sebi govoruša, a što je tad, kad još perom i rukom govori? Vještice po kazivanju našeg naroda na štapovima od metle zaigrale bi se put Pulje; nijesu li gori današnji poleti na peru put pjesničkijeh visinâ? Vještice bi samo preko noći zanemarile kućne posle, a ne bi ih zaboravile; ali tvoriteljice sti-hovâ za kuću su i porodicu izgubljene, jer zapuste kućne poslove, a pjesnarke nijesu postale; tâ zna se da im se prišiva rečenica: P... li ti kokoši, nose li ti mačke jaja? — Stari Dubrovčanin zabavljen državijem i književnijem posloma proklinjao je i plodnu godinu, kad mu je Mâra u Napulju pošla, da se malo progje i pozabavi mjesto da se bavi kućnijem gospodarstvom.

Kant bi se odvrćao od gospogjâ u Königsbergu, netom bi po-čele govoriti o znanostima ili o franceskom prevratu, i govoraše im o ekonomiji i o gospodarenju. „Vi nas sve cijenite kuhačicama“, jedna se okosi, a filosof odgovori: „Žene treba da su tačne kao ura

¹⁾ Taka žena u modernom svijetu zove se *galantna*, i koja je od *bontona*, a to je najgalantniji prijevod biblijske *πέσνη*.

²⁾ Hoće se godina dok se naprave i uližu.

na zvoniku, ali ne kao ura na zvoniku da raznose sve glasno; one treba da su kao puževi sa kućom spojene, ali ne kao puževi da nose sve na sebi“.

Treba se čuvat od skrajnosti i ne bit kao onaj smetenjak, koji često petnaest danâ ne bi promijenio košulju, a dvadeset je godinâ nosio masnu i odrtu klobučinu, što je nekakav Britanac za 25 strlingâ kupio na javnoj jagmi. To je protivni grijeh današnjoj galantariji. Ja sam naprotiv takav, da, kad bi me ko pitao, koja je razlika izmegju ure i gospogje, odgovorio bih: ura bilježi satove, a gospogja nam ih čini zaboravljat. Ali sam u pravoj zabuni, kojoj načitanoj gospogji imam se privoljeti od onijeh, koje ću sad spomenuti; pak neka same gospogje odluče.

Koja je bila naj učenija? Zar ona koja upita: Je li ovo Horacij, koji je upisao lijepoga Vergilija? Ili ona, kojoj padoše u ruke Opera Ciceronis, pak svojijem prijateljicama ispovijedi, da, i ako je u velike načitana, nije znala da je veliki besjednik sastavio i operâ? Ili ona, koja na upit: Vi znate za Lukrecija? uskošeno klinke: Kako da ne znam za muža glasovite Lukrecije? Ili ona, kojoj se izlegla prepelica i grlica u kući, pak razlagaše o gramatici i spolu, te govoraše da će bit i prepeličâ i grličâ megju prepelicama i grlicama, kad su se izlegle? Ili ona koja se na posjedu otrese na drugarice što zlo govore o Pijaristima, kalugjerskom redu; a kad tamo, govorilo se o puristima, koji hoće u jeziku čistoću do dlake? Ili ona koja je Mariju Stuart miješala sa Marijom iz Stuttgarta? Ili ona, koja znajući da se kralju govori Sire, kraljici je kazala Sirene? — I još bi se mnogo ovako moglo nabrajati, ali zaglavimo ovo koljence s odgovorom Miltonovijem nekijem gospogjama, koje su ga ružile, za što njegove kćeri ne uče nijedan tugji jezik: „Oh jedan je jezik dovoljan za ženski jezik!“ I u istinu mnogo je putâ tako. Ima koja ne uvlači jezika u glavu, kako kod nas kažu; ne da ti progovorit. Jednom dovedoše u jedne duhovite gospogje nekoga čovjeka. Ona ga je obasipala upitima a ne čekala odgovora; hvalila ga je kad je otišao, a taj čovjek bješe — nijem.

Kad nemaju s kijem da govore, onda se iskale pisanjem dopisnicâ, pa knjigâ po 5-6 listâ i više; a kad sve izažmeš, nema jedne misli zdrave. Ali treba pisat, jer kaže Seneka: Vita sine litteris mors est, a to one ne prevode: Život bez znanosti je smrt, nego Bez pisanja knjigâ život je smrt. Sv. Pavao je

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

pisao knjige Korinćanima radi vrlo zakonitoga uzroka, jer on ne mogaše bit u Korintu; a one pišu tamo i amo, jer hoće da pišu. Pak u tome pisanju razvijaju naj višu koketariju u rukopisu, u karti, u formi, u pečatima, u posipaču, sve elegantno; ali one ne gledaju da je to sve skuplje, jer je elegantnije. Na ortografiju vele ne paze, jer će ti upisat suha za juha, kokot za čokot, mana za nama i ost. Brojevi su im naj slabija strana, a otkad je nastupio XX. vijek, nikad da upišu kako treba 1901, nego 1091 ili još gore 10901. Što se pak gramatike tiče, tu je prava pokora. Spajaju unj, ponj; razdvajaju što će te vi učinit, a naprotiv spajaju to ćete zamantrat. Nemaju pojma o glagolima, pa pišu smestit, promijenuti i ost. Jekavštinu zabijaju i gdje joj nema mjesta kako m-zjeti, mišljjeti, sjegurno i ost. A o sintaksi se i ne govori; tu vam je smjesa iz sviju jezika, što one žlje umiju. Udala se za koga ne će vam kazat nego s kim; reći će vam doći po nogama, a ne na nogama, kad ne umiju upravo pješice, jer o duhu jezika se i ne govori. Kad ti umetnu koji talijanizam ili galicizam ili germanizam, tad su ti blažene. Kako ti stoji majka, kako ti se nosi sin, u pol druge ćemo se vidjeti, obični su barbarizmi što kite te duge pisanije.¹⁾ Pa ne ćeš da ti se zavrti mozak, kad ti pane šakâ takva knjiga! A ono što te naj više ozlovolji kad je čitaš, to je nedosljednost, lakoumnost i razvezanost misli. Ne traži se da te duge knjige budu izvrsne kako u gospogje Sevigné, ali dajbudi malo zdrava razuma, to se može iziskivati od zdrava čeljadeta. Čujte ovu. Jedna piše prijateljici očajnu knjigu i uz ostalo ovo: Brzo ću nestati kad me je prokletac ostavio; ovo ti je zadnja knjiga što ti pišem. A u *post-skriptu* pristavlja: Ako mi opet pišeš, ne zaboravi novi klobučić — vrijeme je strašno — Bog mi se duši smilovao!

Nema kud ni kamo, danas je odgoj ženski u imućnijem kućama pošao stramputicom. I u starini je toga bilo, jer Salustij govori o Semproniji: Literis graecis docta, psallere, et saltare elegantius quam necesse est probae,²⁾ što bi za danas trebalo

¹⁾ Kao satira nekoj dubrovačkoj gospogji, koja je vazda htjela da govori talijanski, pripovijeda se da je prevela: *Šetala se po srijedi na žalićima od place — Passeggiava nel mercoledì sui dispiacerotti della piazza.*

²⁾ Učila je grčku knjigu, pjevanje i igranje u kolu okretnije nego što treba do broj ženskoj glavi.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

izvrnut: Učila je franceski, crtanje, muziku, kolo i ost. više nego je potreba domaćici. A to je sve do roditelja, jer naturuju djeci učenje koječega, n. p. muzike, i ako za to nemaju nimalo naklonosti. To je sve vrijeme izgubljeno a novac prosut u more.

Ovijem ne ćemo da kažemo da nema bit učenijeh ženâ. Može bit i treba da ih bude; ali tad one nijesu dobre domaćice, neka se ne udavaju. A one koje postaju domaćice treba da su zgodno odgojene. Za to treba razlikovati odgojene i učene žene. To je pravi put. Možeš bit ljubimac žene, koja je sastavila koje djelo, ali muž bolje je bit onoj, koja umije svarit objed, sašit košulju, splesti bječvu i zgodno podizat djecu. Rabinu sanjahu da je Adam stvoren s velikijem repom; pak pošto mu nije dolikovao, da mu je bio odrezan, i od njega postala žena. No slika je bolja u Mojsije o rebru, po čemu je žena od čovjeka i za čovjeka, i za to njegova pomoćnica. A to potvrđuje i Sv. Pismo, jer pošto je Gospodin Bog stvorio čovjeka, hotio je stvorit i ženu s riječima: „Hoću da mu (čovjeku) dobavim pomoćnicu“. Iza toga je kazao: „Plodite se i množite se“. I tako je upućena porodica i kuća, a žena namijenjena da podiže djecu i redi kuću, i da tako bude pomoćnica čovjeku, koji izvan kuće trebalo je da se skrbi za kuću. A kad se rod ljucki umnožio, eto društva, eto države, pa eto i više posla muškumu izvan kuće, a ženi više posla u kući. Ženski posao nije dakle izvan kuće nego u kući; za to politika, znanosti, društvena pitanja i ost. mogu bit ženski posao kao izuzetak, ali nikad kao opće pravilo, dokle god je žena odregjena da bude mati.

Ako se učena žena nakani da se uda, obično je nesrećna. Tjih primjerâ ima mnogo, a dosta je spomenut gospogju Staël-Holstein; pa to je i naravno, jer učenoj ženi tijesni su kućni zidovi, pak se obazire izvan kuće, a tu poklizne. Kad je gospogja Staël jednom pitala Kosciuska: *Môn General! racontez nous l'histoire de la revolution polonaise,*¹⁾ on odgovori: *Madame, je l'ai faite, mais je ne sais pas la raconter.*²⁾ Ovijem odgovorom Kosciusko se od nje na lijep način otresao. Ali Napoleon, kad ga je zapitkivala o uregjenju državnome, otprto joj je kazao: „Gospogjo! ko vam odgaja djecu?“ I tako je odbio; a kamô li sla-

¹⁾ G. Generale, pričajte nam povjest bune poljačke.

²⁾ Gospogjo, ja sam je učinio, ali je ne umijem ispričati.

vljenje i kagjenje učenijeh žená! Udvaranje ženama je zgodno za njihovu ljepotu, za ženske kreposti, za kućanstvo i pristojnost; a sve ostalo je škodna galantarija, jer ženidba s Muzom ili s časopisom živijem smiješna je koliko vjenčanje Dužda Mletačkoga sa sinjem morem, dapače i smiješnija, jer nevjesta Duždeva bješe nijema i bez života, pa Duždu nije trebvalo zaći s njom u ložnicu. U kolu-dričnijem manastirima djevojčice su nekad učile malo za svoje odre-gjenje; da ne uče sad opet vele u današnjijem zavodima a la mode?

Claudite jam rivos, pueri, sat prata biberunt.¹⁾

Zaključimo dajući svakomu svoje: čovjeku državu, ženi kuću i tako je žena prava pomoćnica čovjeka, jer kuća i porodica početak su i osnova svake države.

Od tamo i amo

x.

Ps. Ko hoće da o ovome više obazna, neka čita njemačko djelo Weberov²⁾ Demokrit (Weber's Demokrit).

¹⁾ Momei, zakrčite vodovagje, dosta su njive popile.

²⁾ Karl Julius Weber, njemački pisac rodio se je g. 1767 a umro je g. 1832. Napisao je „die Möncherei“ (Kalugjerstvo), „das Ritterwesen“ (Viteštvo), „Deutschland, oder Briefe eines in Deutschland reisenden Deutschen“ (Njemačka, ili pisma jednoga Nijemca, koji putuje u Njemačku), „Demokritos, oder hinterlassene Papiere eines lachenden Philosophen“ (Demokrit, ili ostavljeni papiri jednoga filozofa koji se smije). Ovo potonje djelo ostalo je nesvršeno, a ugledalo je svijet u 12 svezaka od g. 1832-1840.

Епистоларије.

(приошћио Л. Зоре)

Колике ли је зламенитости по науку, просвјету и књижевност сабирање приватнијех писама и дописница гласовитијех људи, није потреба да овдје расправљам, јер сви они, за које ово пишем, увјерени су о тријезности и озбиљности овога посла. Колико би се могло још изнијети на видјело драгоценијех ствари и вијести из приватнијех дописа, што леже у спремама а и по тлима под стољетном прашином овдје у Дубровнику а и друговдје! А ипак у тијем списима знани људи расправљали су сва дања и годишња епохална питања минулијех вијекова, у којима се огледа писац и расправља о питањима н. п. критике, хисторије, математике, хронологије, дипломатије, археологије, политике, поезије, књижевности, и у опће свију гранâ знаности, умјетности и лијепијех вјештина! Колико још тога има особито у нашем Дубровнику! А да се не рече да прегоним, споменућу епистоларије гласовитога нашега Руђе Бошковића у некој нашој властеоској кући, што лежи тако без икаква мара и обзира; а ипак то је епистоларије свијетскога гласа, као нути које уздржи дописе и отписе Бошковићеве с најгласовитијем учењацима и математичарима на свијету; та доста је споменут чувенога Lagrange, с којим се Бошковић непрестано дописивао и примао одговоре, у којима су дуге расправе и драгоцене вијести о математици и астрономији. Те Лагранге-ове дописе Бошковићу имамо у Дубровнику. Кад Францези за ово обазнају, одиста ће нас претећи. А гдје су дописи с другијем високијем лицима о питањима свакојакијем, па и о дањим тадашњим политичкијем догођајима, који су свијетом дрмали и оставили и до данас трага! Но ипак то све још лежи запуштено и непребрато. А имамо двије наше Академије у Загребу и у Биограду, којима би имао бити то главни посао! Кад би се сва епистоларија, које би могли само из Дубровника изнијет, турила у свијет, било би дебелијех књига, по којима би засјало, да ми нијесмо на свијету само од прошастога вијека, него да смо имали удјела у свијету и у Европскијем приликама за дуги

низ пропастајех вијекова, и да можемо пунијем правом за њеке пригоде свијецке о себи казати: *quorum pars magna fuimus!*

Није посао нашега листа, описанијех граница и узанога замашаја, да се лаћа тога огромнога посла, али ипак и наш „Срђ“ може допринијети које зрнце за познавање културнога народнога развитка, било старијег или новијега времена. За то ми отварамо „Срђеве“ образе¹⁾ и овој рубрици, и позивљемо све пријатеље науке, књижевности, умјетности и осталијех гранá љуцке просвјете и промета, да нам пошаљу дописа и билежака старијех или новијех²⁾, које засјецају у какво јавно питање, али већ покојнијех лица, а не живијех, и то ради разлога који се лако могу схватити; а ми ћемо све то бржико и марно пребрати, пак изнијети на видјело, дајбуди тако принесемо камичак градиву каквој грађи, или тијем помогнемо размршење каквога запућенога питања.

Као добар изглед износимо четири Даничићеве књиге³⁾, које нијесу без њеке врједности, и тијем начињемо ову рубрику епистоларија.

I.

П. Н. Г. Лука проф. Зоре

Дубровник.

Много поштовани господине!

Уздајући се у Вашу љубав ка књижевности усуђујем се молити Вас да бисте ме обавијестили о овијем ријечима:

Какав је аксенат овијем ријечима, које имам из Вашегу рибана⁴⁾: буцало, буцати, буцавица, буцио, буквељићи (и какав им је ном. синг.?), булигати?

¹⁾ Коначљани страницу књиге или повременог листа зову згодно „образ“.

²⁾ Истом из поврменијех новина, какав је „Срђ“, с времном ће се сакупит и сабрат уједно епистоларије каквога нашега гласовитог човјека. Да нијесу Талијанци тако радили, не би имали сад њеколико епистоларија својијех великана, ни потоње замашно највишега од својијех хисторичара, Лудовика Антонија Муратори.

³⁾ Ријеч „књига“ по народнијем пјесмама је писмо: „Књигу пише српски кнез Лазаре“. Тако исто и пук данас говори: писат књигу, примит књигу“.

⁴⁾ Штампала у „Starinama“ Југосл. Акад. у Загребу. Ово је први дио рибана и то мрежама.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Говори ли се доиста код вас: брође (мјесто броћ)?

Кавањин 410 има: „на буљивке строхаста брада.« Је ли Вам позната подвучена ријеч? Шта значи? Какав јој је ном. синг. и акценат?

М. Држић 417 има буштрић. Што је то? Какав ли би био акценат? — Исти 275 има буле и булин. Што је то? и какав је акценат? Ветранић 1. 17 има булетати и булентин. Што ће то бити и какав је акценат.

Ви сте у програмима писали о језику (ако се не варам) Марулићеву и Држићеву¹⁾. Ако бисте имали један екземплар на одаће, ја бих молио и био бих вам веома захвалан.

С особитијем поштовањем

Ваш слуга

Ђ. Даничић.

II.

П. Н. Г. Лука проф. Зоре

Дубровник.

Много поштовани господине,

Молим Вас веле уљудно да бисте учинили љубав и одговорили ми просто на ово питање: говорите ли Ви када и јесте ли кад год од кога год чули ријечи: ач и ак (са значењем које има петрусин)?

Желећи Вам добро здравље и свако задовољство остајем

С особитијем поштовањем

Ђ. Даничић.

III.

П. Н. Г. Лука проф. Зоре

Дубровник.

Велика Вам хвала на драгом писму од 2 ов. м.

Ј-два једвице дођох до новина, у којима је Ваш чланак о удицама. То је Хрватска Липа 1875. Али није изашао вас чланак него само два дјелића у броју 16 и 17. Испод другог дјелића стоји „наставиће се“; али се није наставило. Врло

¹⁾ Само о Марулићеву.

бих Вам радо послао или потпун екземплар или барем речена два броја. Али се никако не може добити. Само сам један екземплар нашао, и то у штампарији у којој је штампан, али га она не може ни продати ни поклонити. Тако нијесам могао ништа друго учинити, него вам ево шаљем пријепис од она два дјелића, што су штампана. Гдје је остали рукопис, Бог свети зна!¹⁾

Како бих се радовао кад бих могао прочитати натпис који ми посласте. Али сам у томе слабо вјешт, а ни пријеписи не ће бити са свијем добри. Слово по слово узимајући могло би се (не поуздано него од прилике) читати овако:

Єє пиш Рат

ко шткш

нок шнск а (н)

дршка Луб

оскц . . . синок

ц тк

н Лубое

вцъ.

Ако би се одбило што може бит погријешено у самом натпису или у пријепису, могло би се читати (али не поуздано) овако:

Єє пише Рат

ко шткше

нић шнск њи

дршка Луб

оввића н синока

ц (ѡгос)тк

н Лубое

кићъ.

Да би доиста тако било, не јамчим се ни најмање.²⁾

За цијело ћете боље прочитати Ви, који сте већ више таквих натписа прочитали.

С особитијем поштовањем

У Загребу 16 Мар. 1881.

Даничић

¹⁾ Колико бих био захвалан пријатељима и знанцима у Загребу, кад би ископали отлегод овај рукопис, у коју има драгоцјено бисерје народнијех ријечи при рибању удицама!

²⁾ Овај је натпис на Бротњицама у Конавлима на једном стећку.

VI.

П. Н. Г. Лука проф. Зоре

Дубровник.

Много поштовани Господине,

Честито Вам ново љето!

Примите моју срдачну захвалност на оба веома драга писма од 19 и 22 ов. м.

Не сумњам да је добро »желим бити љубљен«. А би ли се и ту рекло »љубљену«, не могу знати, докле не бих потражио, а то немам кад. Али онако апсолутно инфинитив и датив, како пишем у рјечнику, добро је без икакве сумње, јер је и инфинитив њеки датив, па датив и стоји уза њ, кад нема ништа што би ту добру сvezу међу њима раскидало (као »желим« или што год друго).

Будите здрави и весели.

С особитијем поштовањем

У Загребу 28/12 1881.

Ваш захвални Даничић.

Književni prikaz

Poznati Švedski književnik Alfred Jensen, pošto je napisao na njemačkomu jeziku prostranu kritičnu studiju o Gundulićevu Osmanu, stavio se da i na dalje raspituje i proučava sve, što se ikako tiče toga velikana dubrovačke knjige i njegova glavnog djela, Osmana. Tako je, ima malo dana, g. Jensen iznio u zagrebačkom Vijencu, pa i na po se prešampao „Bilješke o Gunduliću i njegovu vremenu“. Prešampana knjižica broji 23 stranice, u 8.ni. Pisac se poglavito poslužio nekijem starinskim rukopisom iz privatne, domaće zbirke. Na temelju toga rukopisa knjižica nam kaže koliko je 1594. godine Dubrovnik imao vlaštele u velikomu vijeću i koliko ih je iz pojedinih porodicâ pripadalo tomu zakonodavnomu tijelu. Slijede za tim imena članova Antuninâ i Lazarinâ, pak pojedinih zanatlijâ, obrtnikâ i umjetnikâ, a to je pisac s toga turio u svijet, jer je, kako sam piše (str. 7) cijenio, da će ovi izvodi iz autentičnoga dokumenta prinijeti koristi kulturnoj povjesti grada Dubrovnika. Uza sva ta imena g. J. spominje još neke rukopise što je tamo i amo pregledao, pošto je svoje glavno djelo o Osmanu, već bio predao javnosti, pak navodi još i neki članak, koji, i ako potječe iz dubrovačkog pera, ipak bi štampan u tugjini, te s toga naravno i na tugjemu jeziku. Spomenuti se članak ne bavi jedino prijem ital. prijevodom Osmana po Skolopu (e scholis piis) Ocu Franu M. Appendini, nego u kratko, ali sočno i vješto, crta još i cjelokupnu dubrovačku literaturu¹⁾.

K tomu svemu, nek nam se dopusti, da i mi s naše strane doprinesemo ako i jedno sićušno zrnce k literaturi Gundulićeva eposa. U to ime iznosimo ovdje odlomak iz lista od 25 maja 1827. g. što je pisao poznati književnik M. Kapor malobraćaninu Ocu Inokentiju Čuliću (vulgo: fratra gluhomu).

Ta stavka glasi: „Ora che l'Osmanno è in mano e in bocca di tutti, starà bene che si sappia ciò che si legge in Leone Allacci: Joannes Toncus Marnavicius Bosnensis Episcopus edidit latine: 5. Osmannum; Romae apud Mascardum 1635 in 4°. Quest'opera invano cercai a Roma per le biblioteche, ed il Cāncō

¹⁾ Taj je članak izašao na svijet u listu „Osservatore Triestino“ br. 153. od 24 maja, 1828.

Pavlović-Lucich nella ristampa della vita di S. Saba Abbate non la ricorda fra le opere di Marnavić“.

List, iz kojega smo ovo izvadili, nalazi se u rukopisnom sno-
piću „Cenni biografici“ pok. popa Dum Luke Pavlovića.

Mi smo pak zavirili i prolistali Bibliografiju Ivana Kukuljevića-Sakeinskoga, i tu smo na str. 92. naišli na ovu bilješku: „Marnavić Ivan Tomko, Bošnjaniin, kanonik prije Šibenički, za tim Zagrebački i biskup Bosanski (r. 1579 + 1639) „Osmanšćica, drama u versih. U Rimu pri Jakovu Maskardu, 1631 u 4. str. 188.“

Ovo smo iznijeli kao priložak knjižici g. J. i ako smo posve uvjereni, da se naš Gundulić nije služio dramom Marnavića, koja s toga nema s Osmanom nikakve sveze.

Neumornomu istraživaocu Gundulićevijeh djelâ, gospodinu Jensenu, zahvaljujemo i s naše strane za njegovo hvale vrijedno nastojanje, i preporučujemo mu, da se i unaprijeda ne zaboravi naše, još posve nepoznate, stare literature.*)

V. A.

*)

Alfred Jensen

Ne će biti na odmet, ako ovom prilikom prekažemo našijem čitaocima već poznatoga slovenskoga prijatelja i slavistu *Alfreda Jensena* iz Švedske. Ne ćemo ovdje o njemu opširno pisati, nego ćemo samo zbiti u malo redaka njegov doja-
košnji rad.

Malo je pravijeh i iskrenijeh prijateljâ slovenskijeh, koji erpu svoje znanje u Slovenstvu i prema Slovenstvu goje simpatije, što su im se zavrgle iz umnijeh plodovâ slovenskijeh narodâ. Mi svi znamo, da ima nekijeh njemačkihijeh političarâ i književnikâ, te primjećuju koješta i zamjeraju koječemu o Slovenima zovući ih „inferiornom“ pasminom prama Nijemcima, ali za to eto ima i vrijedni književnik i učenjak, sin Švedskoga naroda, koji je zastro pravom i otvorenom slikom sva ta naklapanja; da, zastro je, . . . pred njim se već i ne vide, istina je nadvladala. Taj simpatični čovjek jest Alfred Jensen. On je pružio svome narodu što u prijevodima, što u studijama i putničkijem bilješkama potpunu sliku o Slovenstvu. Već rasprostranjene potvore njemačkihijeh pisaca Jensen je zajsto uspio da kod svoga naroda uništi; uspio je, ali ne praznijem riječima, već iznoseći djela i ocjenjujući ih.

U romantičnoj ljućicevoj kući na Pločama¹⁾ prema Lokrumu, koju pljuskaju mcrski valovi, živio je zabitno g. J. prekolanjske godine, vas zaduben u svoj naučni posao, biva u proučavanje pjesničkihijeh djelâ Gundulićevijeh, o čemu je napisao opširnu knjigu na njemačkom jeziku sa kulturno-historijskijem vodom o Dubrovniku; za taj nje-

¹⁾ Istočno predgragje Dubrovnika. U istoj je kući negda stanovao i glasoviti engleski učenjak i slovenofil A. Evans.

gov boravak kod nas ne bi se ni znalo, da ono malo susjestvo nije ga na glas iznosilo. Godine 1893. on je napisao maleno djelo o Dubrovačkoj književnosti sa pristupom o historiji grada Dubrovnika.

Alfred Jensen rodio se je 30 Septembra 1859. u Hundiksvallu u Švedskoj. Visoke nauke svršio je u Upsali 1879-1884. — Od g. 1884-1888. putovao je kao dopisnik Gotenburškog trgovačkog i pomorskog lista (Göteborgs Kandelsoch Sjöfartis tidning). Od g. 1888. započeo je svoja naučna putovanja po Jevropi. Navlaš se zadržao u Berlinu, Beču, Moskvi, Varšavi, Krakovu, Pragu, Zagrebu, Biogradu, Sofiji, Cetinju, Dubrovniku i drugovdje. Bio je pet godinâ stipendista Švedske Akademije. Za posljednjeg grčko-turskog rata bio je u Grčkoj i na Kreti kao dopisnik. Oženio se je g. 1897. Dobar je dio Balkanskoga poluotoka obašao pješke; dva puta je prešao pješke gorje Balkan. Takogjer je putovao pješke Crnomgorom do Skadra, odakle je — kako sam veli — začaran se vratio, jer se načudio onom golom stijenju, o koje se toliko vijekova lomila i ništila osmanlijska sila.

O putovanju po Slovenskijem zemljama napisao je i pečatao dva djela: *Slavia*. U prvom djelu opisuje kulturne slike od Volge do Dunava, a u drugom djelu od Dunava do Vospora. Oba su djela bogato ilustrovana. Jensen je pjesnik. G. 1893 i 1895 izašle su dvije sveske njegovijeh pjesama. Megju njima mnogi su motivi sa puta po slovenskom svijetu, kao: Uskršnja noć u srpsko-pravoslavnoj crkvi, Na Dunavu, Manastir na Cetinju, Seljački kralj (Matija Gubac), Večernji prizor u Dubrovniku i ost.

Ovo ipak nije glavni rad Jensenov. Njegova je namjera plemenita, biva da prekaže Švedskomu narodu potpunu sliku o narodnoj kulturnoj i književnoj snazi slovenskoj. Sa narodnog i kulturnog pogleda, to je on prekazao u djelu: *Slavia*. Sa književnog pako pogleda on je pisao studije o slovenskijem književnicima i prevodio njihova djela. Osim toga u Švedskoj on je javno poučavao; šest puta je govorio o srpskijem narodnijem pjesmama.

Iz srpske i hrvatske književnosti preveo je Njegošev Gorski Vijenac, Bran-kove pjesme, Hajankov grob i Kad mladijah umrijeti; Matavuljeve pripovjetke: Svetu osvetu, Novo oružje i Kako Latinče . . . ; Lazarevićevu: Školsku ikonu i Sve će to narod pozlatiti; Ljubišinu: Kragju i prekragju zvonâ; Knjaza Nikole: Manje pjesme i odlomke iz Balkanske Carice; Vukovu zbirku srpskijeh ženskih narodnih pjesama; Mažuranićevu: Smrt Small-age Čengića; Preradovićeva Putnika; Gjalskovu: Maričon i komedije; Iva Vojnovića: Psyche i Ekvinocij.

Iz slovenačke književnosti napisao je literarne studije o pjesnicima Prešernu Aškercu i preveo je nekoliko njihovijeh pjesama.

Iz bugarske književnosti napisao je studiju o Kristu Botjovu kao pjesniku slobode u vrijeme rata za oslobogjenje i preveo nekoliko njegovijeh pjesama.

Iz ruske književnosti upisao je raspravu o ruskoj narodnoj lirici; objasnio ruske pjesnike (Žukovskoga, Puškina, Lermontova, Koleova, Gribojedova, Gogolja, Bjelinskoga), pa za tijem u manjim raspravama po periodičnijem listovima pisao je o Dostojevskom, Turgenjevu, Tolstoju, Garšinu i ost. S ruskoga je preveo Puškinova Evgenija Onjegina, Lermontovova Demona i Meiru, a za to je bio nadaren od Akademije nauka u Stockolmu; Gogoljevu; Taras Bulbu i drugo; Turgenjevova Senilia, pa razna djela Lava Tolstoja, Garšina, Aleksandra Tolstoja, Nekrasova i drugih.

Iz česke književnosti pisao je o Máchu i českom romantičizmu, biografiju i karakter Svatopluka Čeha, a preveo je razne pjesme i pripovjetke Jana Nerude, Mache, Vrhlickog, Svatopluka Čeha i Erbena. I za ove prijevode bio je nadaren od Akademije nauka u Stockolmu.

Iz poljske knjige preveo je Mickijevićeve epose: Konrad Vallenrod i Pan Tadeusz, pa njegove romane i balade i mnoge druge radove koliko Mickijevića toliko drugih poljskih književnikâ (Stovackoga, Ujejskoga i dr.). Radi poljskih prijevoda bio je izabran počasnijem članom dvaju poljskih učenijih društava.

Naosob mi bi nehamni bili, kad ne bi ovome čovjeku javno zahvalili za osobitu ljubav, koju goji prema srpskom narodu i prema Dubrovniku. Jensen veoma ozbiljno uči dubrovačku književnost, i—već dosle imamo lijepu knjigu, koja je lani ugledala svijeta. Knjiga je debela; ima 442 obraza, a štampana je na njemačkom jeziku. U tome djelu o Gunduliću raspravlja cijelu literaturu o tom našem pjesniku veoma opširno i iscrpno. Bog poživio ovakoga slovenskoga prijatelja!

Mita.

Weltlauf.

(Heinrich Heine)

Ako imaš blaga
 Još ćeš više steći,
 Ako si siromah
 Možeš u grob leći!
 Jer pravo na život
 Imaju bogati;
 Siromah je stvoren
 Da živ mre, da pati!

S njemačkoga
 Krunoslav.

Bilješke

I.

Примили смо ово писмо, и износимо га одма на видјело

Драги Срђу!

Читао сам у твоје Гому броју у биљешкама да је Дубровник и његова околица чисто српски крај, али, да ти истину кажем, није ми све чисто, па ме у тој двоумици узнемирује факат да дилем и широм области некадашње дубровачке републике нигдје се не чује да пук изрече ту народну ријеч српски. За то, молим те, разјасни ми ову ствар и докажи. Можеш ми јавно у листу одговорити, јер још ће бит незналица међу твојим читаоцима, како сам и ја.

Опрости на досади и зановети.

У Дубровнику на 20. јануара 1902.

Један

од твојих читалаца.

Ево се одма озивљем и јавно одговарам:

Незнани читаоче!

Зачудио сам се што ме оно питаш, кад си ипак прочитао да у околици дубровачкој српски су обичаји живи, српски језик, ношња, па напoкoн и српско сујевјерје, чему свему у правијем хрватскијем крајевима нема ни трага. Но мути те и смета, што се нигдје не чује име српско. Ево да ти и то разјасним:

По историји, што се не да порећи, Дубровник нешто на дар нешто купњом стече своју околицу од српскијех владара, који су му били у залеђу. То се не да порећи, јер су документи хвала Богу, свакому на оглед. Не да се порећи ни то да та околица припадале источној цркви¹⁾. За Стон и Раџ, послије купње, зна се документима на руци, да је Дубровник давао годишњи новчани прилог калуђерима српскијем, који су се из Стона иселили и повукли на Свету Гору.

¹⁾ Пореди даљу опаску из Зибадуна О. Маттеи.

Да један крај хришћански постане кршћанскијем, и наопако, за онда то је било лакше, него би било сад, јер те двије исповиједи онда није дијелило друго него обред; а пошто је Дубровник био на овој обали стража католичанства, сви крајеви дубровачке области мало се по мало полатине.

Да су осим Стона и остали крајеви дубровачке државе били источнога обреда, ласно је доказати. Узмимо н. п. Конавле, које су и до данас сачувале српско народно обиљежје у свему; но има ондје трагова и источнога обреда. Најприје Хришћане они зову да су старе руке¹⁾; то пучки значи старога обреда, и по томе саме себе оцењују да су нове руке. И једини тај доказ био би довољан да свакога у томе питању смири. За тај исти разлог Конављани у опће зову наше водокрште (Богојављење) Стари Божић, па и тад многи у Конављима налажу бадњаке, као и на латински бадњи дан. Но ајдемо даље.

Конављани научни у старо доба имати попове ожењене као нуди по источном начину, и жену им називати по па дијом; нијесу престали ни касније, а ни данас, мајку попову, сестру, родицу, па и службеницу називати попадијом²⁾

Крсна имена Никољ дан, Михољ дан, Лучин дан, Срђев дан, Митров дан и ост. остала су као и прије, јер и у латинској цркви има тијех светаца; али оно што је по обреду требало промијенит, замијенило се, као н. п. крсно име Покров (заштита Богородичина) престало је, а настало Розарије (госпа од Розарија³⁾).

¹⁾ Колико има поуке у овим ријечима за оне те сију раздор у пуку свакијем непристојнијем називима на браћу истог језика и народа наврћући тако мржњу међусобну у пуку! *Власи, влашадја, жудрови, до по илтицие*, обични су комплименти што кршћанска љубав свому искрњему, а сувише и сународнику исказује.

²⁾ И село *Поповићи*, постало од потомака некаква попа, било би доказа да су Конавли били негда *старе руке*.

³⁾ Како се ово мијењало, видимо доказ из Зибалдуна О. Маттеи на § 34 стр. 677, и преводимо: „Становници Бресцина, засеок приморске Захулмије или Приморја на први дан г. 1550 саставише братинство у својој цркви Узашашна Господинова, под истијем насловом, и св. Венере, бива св. Параскеве Дј. М., грешком пак узете за св. Ану матер Бл. Дј. М. Та грешка постаде овако. Св. Параскева, у великом поштовању код Грка, би од Словенâ грчкога обреда названа *Пешка*, од великога *пешка* „in Pa-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Бијела недјеља, кад се благује бијели смок нема веле времена да се пометла; али за то остаје субота Лазарца или Лазарева субота на успомену Цара Лазарја, а та пада главом у суботу пред велику недјељу.

Конављанин зове недјељу од Палама цвјетну недјељу као и православни; Русаље зове Тројицу (Пентекосте), Пермов дан други дан Духова као и православни у Боки Которској; други божићни светац Божић дан исто као и православни а не Шћепан дан како је у католика. Нијесу ли ово све трагови источнога обреда? Ипак и у Конављима ишчезло је српско име и у народу се жље спомиње. Ево и тому разлога.

Република, кад би стекла који крај, одма би настојала пук обратит на латинство. Но како су Срби не само народност него и вјеру звали српском¹⁾, а и сад је зову, требало је то прекинут, јер је наступало друго вјеровање, које није

seve⁴, и настављајући ову прву омашку у називу своје светице латински или галијански, прометнуше њезино име у реченијем језицима назвавши је *с. Венере*. То се све догоди јер *dies Veneris* илирски се говори *нешак*, бива пети дан иза недјеље. Додаше и другу омашку, кад, одрекавши се *фоцијанскога обреда* оставише с њим и *обред источни*, јер пошто су били вични светковати с Грцима св. Петку на 26. Јулија и нашавши у латинском календару да је онај дан света Ана, мати неоскрвљене Дј. М., помислише да св. Параскева или св. Петка исто је ко св. Ана. Зато цркве посвећене у старини св. Петки, мало по мало ради тога мишљења промијенише име и сад су посвећене св. Ани. То се види на Бресчинама, на Брату⁴.

Ко би хтио још на шире о овому што да прочита, нека заври у Зибалдуна О. Маттеи на другом мјесту на стр. 339.

И у Грузији била је богомоља св. Петке, одакле и име чаробној главици у Лападу, и ту није ишчезло старинско име, али по некоме преплетају прилика, и ондје близу подигла се црквица св. Ане, што је приватна задужбина.

По нашијем селима има богомоља посвећенијех св. Недјељи, по казивању народному, матери св. Петке (света Петка Недјељина мајка), што је опет остатак старе митологије и источнога обреда.

Да су се у нашој околици замјенивали свеци старога обреда с новијем, доказ је и на Плочама у Конављима, гдје отприје бјеше матица посвећена св. Лазару, како и сам О. Маттеи у својим Зибалдунима прича; а сад је ондје главна светковина *Госпа од Кармена*, сасвијем по западу.

И на Плочама, у источном предграђу нашега града, била је његда црквица св. Лазара, одакле је носило име братинства или задруга Лазарина.

¹⁾ Јер источна црква дијели се на народне цркве, н. пр. на *грчку, бугарску, румунску*, па и на *српску*. За то се спојила вјера са народности, исто онако као што се зове у Енглеској *англиканска црква*. Они који за ово не знаду или не ће да знаду говоре непристојно или увриједливо о овој појави.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

било српско. Пошто се тако притајало име српско у вјерском смислу, ишчезло је мало по мало и у народном. Али језик је требало некако назвати. Пошто није било другога народнога имена, језик је постао нашки¹⁾. У тијем приликама да је у овијем странама било познато хрватско име, било би се одиста тад примило и прионуло би у народу.

Но није баш ни тако да се у конављима не чује српско име. Сваки гуслар ондје умије и пјева народну пјесму:

»Кад се жени српски цар Шћепане«.

Осим тога кад Конављани међу маслине у млиници и уиру, један другога соколи ријечима: Еј Србине! А то је и дан данашњи у обичају.

Напротив хрватско име у Дубровачкоме није нипошто народно, нити је игда било. Сад је само унесено и то у новије вријеме, али је биљка која се не прима, нити ће се примити, јер земља није прикладна. У народу тога имена нема нигдје у области старе Дубровачке државе. Паче има, поправљам се, на западној обали полуотока Пељешца, гдје се и прије слушало а и сад се чује у простом пуку хрватско име у облику **орвацки**. Али то је сјеме вјетар донио с ближњијех отока Корчуле, Хвара и Брача, а није ни по што самоникло, за то се и не расплођује.

По ономе, што сам досле казао, ако није бистро да су крајеви некадашње Дубровачке државе српскога племена, тад није ни Божји дан свијетал.

Ево ти дакле, незнани читаоче, одговора на твој упит. Ако сам те увјерио, умири се и вјеруј; ако ли нијесам, тад ти има у можданима некакав недостатак, који ти физично не да ни лаке ствари разумјети. Може бит да је и који погани дух, који ти мрачи ум; а тад ти свјетујем молитву и пост, јер неку врсту напасника не иждене него молитвом и постом.

А сад да си ми здраво и весело!

Твој Срђ.

Ps. Ако ти још што није бистро, слободно ми пиши, а ја ћу настојати да те углавим. Немој мислит, да овијем што

¹⁾ Књижевници пак језик су назвали именом *словинскијем*, опћенитијем свима јужнијем Словенима.

сам казао, чинim какву пропаганду за православље. Не дао Бог; него сам те хотио увјерит, да околица Дубровачка и ако је прешла на католицизам, није престала бит српском, јер башка вјера а башка народност. Ово би имале разумјет духовне власти и једне и друге вјере, а Срби Католици колико су занесени за своју српску народност, толико држе и до своје католичанске вјере. А Бог и душа!

II.

Primismo i ovu dopisnicu, te je rado iznosimo :

Dragi Srgju!

U zanimivoj i poučnoj radnji g. V. Adamovića (na str. 14. opas. 2, u Lom broju) čita se ovo : „Sacro pak, ili tačnije sagro zvala se zasebna starinska vrst topova“. Evo da dodam tomu zrnce.

Sagro ili sagreto je vrsta falkoneta (topa maloga kalibra), a dobro je poznat u Muhamedanskoj pjesmi pod imenom salkuma, što mi se čini ista riječ preinačena. Evo primjera iz pjesama :

„Hasanaga, brate od matere!

Kad premetne vatra od topova

Poletite kako sokolovi,

Trides će im puknuti salkuma,

Žestoka je vatra od salkuma;

Popadajte po zelenoj travi,

Dok premetne vatra od salkuma,

Onda, brate, na noge skočite,

Halaknite, Boga spomenite,

Pa po malu pušku zapalite. —

Dok prevrže vatra od salkuma,

Tu četiri izgubismo druga

Od salkuma, topa žestokoga. —

Dok stadoše pucat salkumovi,

Salkum puca, crnu zemlju buca,

Drvlje lomi, a tare kamenje

Dok evo ti Petra gjenerala,

A za njime četeres topovâ

I od boja dvanaest topovâ,

Salkum topa dvaest i četiri. —

Do sabaha, pašo gospodare,

Sve s' u crnu zemlju zaroniše,

Namjestiše od boja topove,

I salkum â dvades i četiri.

Osim ovoga u 3 opas. str. 14 govori učeni g. Adamović o caput Zahulmiae da se je naziv pokvario do toga da se dan današnji talij. zove Capo ili cavo gomena. Da se ne bi mislilo da taj rt nema srpskog naziva, popunjamo da ga naš narod zove Lovišće ili Lovište.

A sad da si mi zdravo i veselo!

Živko.

III.

Poštovani gospodine!

Rado sam pročitao sočne i posve umjesne bilješke u prvomu broju našeg „Srgja“, a navlastito sam osladio ono zgodno opravdanje naslova novog literarnog lista, gdje izmegju ostaloga pominjete, kako je taj svetac bio najstariji dubrovački pokrovitelj, kojeg su poštovanje, po momu mišljenju, stari Zahumljani amo prenijeli iz svoje pradomovine. To poštovanje prema sv. Srgju toliko je starodavno da dopire čak do mračnijih vremena, kad je prvi grb grada, biva svetoga Zenobija, obilježje i barjak romanskog dijela grada, morao da uzmakne ispred srpskog svetitelja, kojemu na sjevernomu i na južnomu vrhuncu grada bijahu podignute zasebne crkve.

Naš Gvozdenica (Ferrich) primjenjuje Dubrovniku ove riječi: „Praesidium coeleste mihi tum Sergius, atque Bacchus erant, et primus adhuc dat nomina monti, Qui mihi sic gravis imminet“..

Toliko bijaše u puku rašireno to poštovanje sv. Srgja da su se tijekom imenom nazivali mnogi pučani i mnoga vlastela. Spomenuću samo onog sveštenika po imenu Srgja, paroha crkve sv. Vida, koje-ga je ime skopčano sa svetom pelenicom.

A nije ni čuda da su stari Dubrovčani tako častili sv. Srgja, kad je to u opće Srbima svijem ugodni svetitelj, a znate li za što? Jer je onamo, u mjestu Ribnici, u čuvenomu manastiru sv. Srgja i Vakha bio kršten Stefan Nemanja. U istomu manastiru bio je nasilno zatočen i zakalugjeren kralj Dobroslav.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Pravo je dakle i dostojno da ste odabrali taj naslov novomu literarnomu listu, kojemu želim da što sjajnije i uspješnije svoj sveti cilj postigne. Vaš V. A.

IV.

U današnjem broju našega „Srgja“ na obr. 52 vrijedni g. Adamović podupire riječi Cara Frana o Dubrovniku i o Dubrovčanima nekijem rukopisom pok. kanonika Gjurjana iz svoje vlastite zbirke. Da je stvar i inače bila poznata potvrđuje i ovaj epigram Luka Sorga :

Razgledavši Frano Car Dubrovački grad,
Zavapi, pazeći taki u njemu sklad:
„Virá¹⁾, pristanaka²⁾, učilišta roda
Oci su ovdj bili a ne gospoda“.

B.

V.

Dubrovačka Epigrafija.

Pod ovijem naslovom izašlo je u Dubrovačkom „Slovincu“ g. 1882. preko stotinu natpisâ. Evo sad nekijeh, koji su „Slovincu“ izostali, a molimo naše prijatelje, gdje opaze kakav starinski natpis, da ga tačno prepisu i pošlju, a mi ćemo već razvidjeti, je li bio pečatan.

1. Nad vratima crkvice sv. Ivana na srednjem Konalu :

Inter natos mulierum non surrexit major Ioanne Baptista anno domini MDCLXXXIII.

2. U potrijemku crkve sv. Mihajla u Lapadu na jednoj ploči :

Questa sepulchra non si debbia mai aprire per ordine delli officiali della sanitâ 1601.

3. Na pragu jednog magazina ispod sv. Marije :

Adi 2 di Marzo 1590. Porta fornita.

4. Nad vratima nekadašnjega manastira Koludrica sv. Marije :

„Templum Annunciationis Virginis Mariae 1684.

5. Na izvoru Rijeke nad vratima Gospine crkvice :

Ave gratia plena MCCCCLXXX.

¹⁾ Vir (a) — vrelo, tal. fontana.

²⁾ Pristanak — stan, talij. dimora, abitazione.

6. Nad vratima Trojičine crkve u Šumetu:

— MCCCCLX —

7. U mratinjskom groblju u Šumetu na malenom gvozdenom ba-
rijaku: — 1621 —

8. U bašći gg. braće Papi u Rijeci na jednoj kapeli:

IN SACELLVW. DIVI. TRIPHONIS
EXAESA. ISTA SITVS . . . — DICVL. PVTRI.
DIRVTA QVAE FVERAT. SECVLA. MVLTA. PRIVS.
RESTI. HANC. SOLERS. INSTAVRAT. IVNIVS. AMPLO
AERE. SVO. PROLES. O. BENEDICTE. TVA
EREXITO. PIVS. IVVENI. SANCTOQ. TRIPHON.
PASSO. PRO. CHRISTO. VVLNERA. DIRA. DEO.
M. D. L. XXXIII.

M. P. R.

VI.

Iz Epigramâ pok. kan. Dekana Ivana Stojanovića:

Što se mučiš tamnost kože
B'jelom vodom umivati,
Znaš ponoća da ne može
V'jek sunčanom zrakom sjati.

P.

VII.

Primjerl epitafija.

1. Jednom raspuštenjaku.

Za svog v'jeka svegj sam pio,
Nikom dobra ne činio;
U tugje sam dirô žene,
Žalit, stranče, nemoj mene.

2. Jednom popu.

Dokle bijah u životu
Premnoge sam gr'jehe čuo,
Ni jednoga izdô n'jesam,
Pa sam eto preminuo.
S toga, stranče, nemaj straha

Ne ću ni sad crnoj zemlji
O tvom gr'jehu dati znaka.

3. Jednome hajduku.

Prohodniče, amo se osvrni,
Te pogledaj na moj život crni,
Plakat nemoj udes moj nemio
Jer, da živim — mrtav ti bi bio.
Rinko.

Iz rukopisâ pok. Nika dra Lepeša').

Epigrami.

Ruševine Dubrovnika.

Grad Dubrovnik od kada je pao,
Brštanom²⁾ je svuda obrastao,
Te osvud se prepleće i vije
Pa starinske zidine mu krije.
Brštan, dr'jenak i travinja ina
Žalosni su biljeg ruševinâ.
Obrastoše knjižničke svetinje,
Slavnu prošlost sve što mu spominje,
Te je stigla već sudbina ova
Um i srce njegovih sinova.

Stranac i Srbin.

Stranac pita Srba: „Kaži, Rade,
Da li kod vas plemićâ imade?“
Ponositim, Srbin odgovori,
Osjećajem plemstva roda svoga:
„Plemići smo mi svi do jednoga!“

1) I ovaj naš starac, Niko dr. Lepeš, nestao je. Jedan od starijih Dubrovačkih tipova, u zadnje vrijeme istom je životario, i to slijep. Umro je Decembra prošle godine u 78-oj godini života. Kitio je nekadašnji „Slovinac“ svojim pričama, epigramima i doskočicama. Bio je zvanjem liječnik, ali se više bavio našom knjigom nego ičijem. Bio je Srbin dušom i tijelom. Bog mu dao pokoj!

2) Bršljan.

Česma na Pilama.

Sagradiše česmu na Pilama,
Te Dubravku prekasuje nama
Golu . . ., a to nam je slika
Našeg jadnog Dubrovnika.

Zeta.

Prijatelj me njeki pita:
„Koje ti je najmilije slovo
„Od c'jeloga našeg alfabeta?“
— „Slavjaninu najmilija Zeta!“

Slavožder i slavočuvar.

„Šta, budalo, buljiš oba oka
„Uvijek tamo put divljeg istoka?“
Vele Srbu; „teži put zapada,
„Gdje prosvjeta širi se i vladal“
Odr'ješito Srb će na to reći:
„Na zapadu vrag je naš najveći.
„Slavoždera sila je žestoka,
„Slavočuvar brani nas s istoka.
„S istoka nam sunce dan dovodi,
„A zapad nas mračnoj noći vodi.
„Svegj istočno sunce će nas grijat,
„Narodnost nam, slobodu razvijat.
„I da narod do tog može doći,
„Slavočuvar sam će mu pomoći.¹⁾

¹⁾ Lani na III. novinarskom sastanku Poljak Zdiechovsky kazao je da su Rusi slavožderi. To je našega starinu kosnulo, pa sastavi ovaj epigram, u kom Rusa nazivlje Slavočuvarom.

Prijateljevu kokotu.

Tvoj Nikola¹⁾ strašno kukuriče,
Ka' bodenjaka po susjedstvu kriče,
To je vražji kokot iz Indije,
Kokoši nam sve kljuca i bije.

*

Svaka žena svoju koku krije,
Kokošaru od pletera vije,
I na tebe opapreno viče:
„Zavrni mu vratom, napasniče!“

*

Dubrovnik je za kokote znao
I o njima pjesme je pjevao,
Pa bi Karla Velikoga²⁾ bio

*

Taki kokot srećna učinio,
Bio bi mu zlatni huhor dao,
A u nas je sonet dočekao!

On.

Bibliografija.

Primili smo „Hrvatsku Misao“ smotra za narodno gospodarstvo, književnost i politiku. 1. i 2. broj. U Zagrebu 16. Siječnja 1902. God. I. Sadržaj „Hrvatska Misao“ Stjepan Radić: Uvjeti narod.-gospod. samostalnosti južnih Slavena; Dr. Lav. Mazzura: Poslije izbora za Dalmatinski sabor; Dr. H.: Naša Gospodarska kriza; M. Nehajev: Moderno i narodno; Janko Koharić: Memoari fra Grge Martića; Živan: Pita i Poldika; Milan Šarić: Studij Slavenstva. Iz Slavenskoga svijeta; Stj. Radić: Koliko vrijede Slovaci. Naša pisma. Vladimir Jelovšek, Prag: Najnoviji literarni boj. Listak.

¹⁾ Ime pijeveu iz Sumatre.

²⁾ Karlo se Veliki bavio domaćom peradi.

Radujemo se ovoj pojavi i čestitamo. Po mogućnosti ćemo se osvrnuti. Svima listovima, koji nas zakidivaju za naš pravac, odgovaramo, da smo mi vazda spremni za slogu i u slogu sviju našijeh plemenâ na jugu, pa im poručujemo sa Sundečićem: „Evo mene, gdje ste vi!“ Srbi Dubrovčani su se nudili u više navrataka za složni rad, ali su ih odbili oni, kojima sloga ne prija, pa ovi isti osuguju sad i srčanu Zagrebačku omladinu za njezino pregalaštvo. Ali na mlagjemu svijet ostaje, za to crescat, floreat!

Pitalica.

Što je Farizeo?

U Engleskoj, nema tomu vele vremena, neki gospodičić i njegov učitelj, čim se vraćahu iz crkve, razgovarahu se:

Gosp. Bez šale, gospodine učitelju, što je Farizeo?

Uč. (sa svom ozbiljnošću) Farizeo, prijatelju moj, jest nešto izmegju lasice i kune.

Gosp. Tad mora to biti smrdljivac¹⁾.

Uč. Tako nešto, ili što slično.

Gosp. A imamo li i mi sad Farizeâ, kako ih je bilo prije?

Uč. I te kakvijeh! Pa kako bazde! Pravi su bazdani!

y.

Šarada.

Za cijelim silni svjet povrvi,
Kô na drugom što se kupi prvi.

p.

—
Odgonetka potonje šarade

Krv — otok.

¹⁾ talij. Puzzola.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Errata — corrige.

U prošleme broju „Srgja“ omakle su se njeke štamparske pogreške, koje se ovim ispravljaju:

- Na str. 9. opas. 1. *Porfirogonito* popr. *Porfirogenito*.
 „ „ 10. red 8. odozdo *izagje* popuni *izagje članak*.
 „ „ 13. red 11. odozgo *Pa se zemetnu* popr. *Pa se zemetnu*
 „ „ 14. opas. 2. *bodemi* popr. *bedemi*.
 „ „ 14. opas. 2. *zvala so* popr. *zvala se*.
 „ „ 14. opas. 3. *glavrijem* popr. *glavnijem*.
 „ „ 18. opas. 2. *pomenute turgjave* popr. *pomenutu turgjavu*
 „ „ 18. red 13. odozgo *konačno* popr. *konačne*.
 „ „ 19. red 18. odozgo *chanatos* popr. *chavatos*.
 „ „ 19. red 24. odozgo *cinitatis* popr. *civitatis*.
 „ „ 19. red 7. odozdo *slovom* popr. *pod slovom*.
 „ „ 23. red 19. odozdo *To su* popr. *Ti su*.
 „ „ 26. red 14. odozgo *alltaglarja* popr. *alltaglarja*.
 „ „ 27. red 11. odozgo *gradski* popr. *ugarski*.

Osim ovoga potkrale su se samomu piscu na str. 14. u I.oj primjedbi riječi „Malobraćanin otac T. Ivanović“ kad ovaj sveštenik nije bio redovnik nego mirski pop.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ПРОГЛАС

Стари Дубровчани стекоше дугијем тијekom времена драгоцјено искуство, из кога су црпили сјајне плодове, пресудне за будућност нашега народа.

Њихови насљедници, прекаљени разликама згодa, додали су искуству искуство.

На темељу те стечевине одлучило се је покретање у Дубровнику листа за науку и књижевност.

По закључку састанка, у коме се измијенише мисли о програму, лист ће се звати **Срђ**. На поданку овога брда одњибио се и цвао је Дубровник за тисућу година своје славне историје.

Дубровник, који је за тамне балканске ноћи чувао жи-жак српске просвјете прекаљене латинскијем хуманизмом; и који се, као независна држава и као књижевна република своје врсте, није никада одрекао заједнице са српскијем залеђем на Балканима — како то утврђују и политички и књижевни споменици његовијех архива — заступао је у вијеку већ минулому, и онако расцарен и обезглављен, правац умјерености и широкога хуманизма у препороду српске књиге. «Забавник Штионице Дубровачке», у коме бирани умови с ове стране Неретве заступаху знатну епоху наше књижевности, на позници «Словинац», двије су лијепе странице Дубровачкога умнога живота, које се не ће отети од њега.

Надахнут овијем угледима, **Срђ** ће настојати да изнесе свијету на видик плодове српске књиге поглавито приморске, која за овијех деценија жестоке политичке борбе није у ошће имала ни времена, а ни пригоде да изнесе своје радове на божје видјело.

Наш ће **Срђ** настојати да одговори овоме позиву и овој потреби. По њему има да се на научном и књижевном пољу поновно зачује глас Дубровника, а с њим и приморскога Српства. Његове су странице отворене свима Дубровчанима, свима Србима, па и брацкијем племенима на југу, а не тражи друго него једну мисао водиљу, којом су његови оснивачи задахнути:

Мисао српскога књижевнога јединства на основи здравога развитка народнијех сила, које је наш бесмртни Вук на видик изнио и објавио.

А томе развитку не ће сметати, него ће га дапаче поунити и ојачати, гајење онога хуманизма, у коме је велики францески мислилац рекао, да »налик на огњени ступ, који вођаше Мојсију, прати човјека на земаљском путу, гријући га својим пламеном, обасјавајући га својим зракама«.

Овај Дубровачки гласник, трећи у новије вријеме, китиће се и једнијем и другијем писмом, којим Срби пишу, и ако је увјерен да је азбука словенскога Апостола Ћирила једино писмо народно, а ово му је народно обиљежје признавала и Дубровачка држава, дописујући ћириловскијем писменима са сусједнијем једпокрвнијем владарима. Али, како Људевит Гај пјева:

- »Двострука азбука
- »Лијева, десна рука,
- »Мука, ал' наука«.

Па како се наш народ на приморју, силом прилика и тијekom времена, приучио на латинску азбуку, двострука ће азбука бити дојета наука, јер ако слова дијеле, дух уједињује и спасава.

Без сваке вјерске страсти, **Срђ** ће настојати да све светиње Српскога народа једнакијем поштовањем лази. Не заборавајући да је Српство у три вјере раздијељено држаће се најшире вјерске сношљивости и здрава либерализма.

Многи су одлични књижевници обећали **Срђу** сарадничтво. Помоћу тијех сила по начелима горе у кратко нацртанијем **Срђ** ступа у живот с нове године 1902. с тврдијем увјерењем, да ће усјети именованом овога брда, око којег су српске виле, за усудне дуге помрчине Балканскога свијета водиле складно коло народне просвјете; и нада се да ће много година проносити свој глас по нанијем земљама гдје једнако траје одјек прегалаштва, књижевне и државне славе града Дубровника.

У Дубровнику о Божићу 1901.

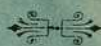
Антуи Фабрис
власник и уредник

проф. Лука Зоре
главни сарадник

Г.Г. Скупљачи добијају за пет претплатника лист у пола цијене, за десет бесплатно.

Ко не врати први број сматра се претплатником.

CPB

SRGJ

list za književnost i nauku

Antun Fabris

glavni urednik, izdavatelj i odgovorni urednik

prof. Luko Zore

glavni saradnik

Sadržaj:

I. Iz posmrćadi pok. pjesnika Jovana Sundečića, pjesma „Dajte mira“. II. „Valovi života“, priča iz glumačkog života. III. Mudre izreke. IV. O bedemima grada Dubrovnika. V. Pjesma „Omladini“. VI. Bračna sveza. VII. Fra Grga Martić. VIII. Ruski natpisi u Boki Kotorskoj.	IX. Pjesma „Spomeni se, čovječe da si prah i da ćeš se u prah provreći“. X. Bilješke. XI. Pjesma „Fra Grgi Martiću“. XII. Epigrafija Dubrovačka. XIII. Bibliografija. XIV. Istinska. XV. Epigrami i Šarada. XVI. Errata corrigenda.

Srgj izlazi dva puta mjesečno, polovinom i svrhom mjeseca, u sveskama od 2-3 tabaka.

Cijena je listu: za Dubrovnik i Austro-Ugarsku na godinu Kr. 12;
za inostranstvo franaka 15 u zlatu.

Kopiji i pisma šalju se uredništvu Srgja, a pretplata administraciji Srgja.

DUBROVNIK

Srpska Dubrovačka Štamparija A. Pasarića.